

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900. Andra Kammaren. N:o 47.

Lördagen den 5 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträde den 28 nästlidne april förda protokoll.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkareintyg:

Riksdagsmannen S. H. Kvarnzelius är, med anledning af halsfluss (angina), hindrad att bevista Andra Kammarens sammanträden till och med den 9:de dennes, intygar
Stockholm den 4 maj 1900

F. Kjellman,
leg. läkare.

§ 3.

Föredrogs herr *K. Staaffs* anhållan att till herr statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet få framställa tre spörsmål.

Sedan dessa skriftligen affattade spörsmål blifvit upplästa, blef berörda anhållan bifallen.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo åter bordlagda sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden n:is 5 och 6, bankoutskottets memorial n:o 18, lagutskottets utlåtande n:o 46 samt Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden, n:is 19 och 20.

Andra Kammarens Prot. 1900. N:o 47.

*Angående
tryckning af
vissa konstitu-
tionsutskottets
memorial.*

Till afgörande förelåg först statsutskottets memorial n:o 68, angående tryckning af konstitutionsutskottets memorial m. m. vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar.

Utskottet hemställde i berörda utlåtande, att Riksdagen må uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att låta genom lämplig person på riksgäldskontorets bekostnad ombesörja tryckning i 500 exemplar af en särskild, med sakregister försedd samling af de utaf konstitutionsutskottet vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar afgifna memorial och öfriga expeditioner med dertill hörande handlingar af större vikt; egande fullmäktige att bestämma försäljningspris för hvarje tryckt exemplar af samlingen äfvensom besluta och låta verkställa den kostnadsfria utdelning deraf, som fullmäktige må finna böra ske.

Efter uppläsande häraf lemnades ordet till

Herr Byström, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Statsutskottets hemställan om tryckning af de från konstitutionsutskottet vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar utgångna memorial och öfriga expeditioner med dertill hörande handlingar af större vikt synes mig mycket välbetänkt. Men då, såsom vi alla veta, dessa utskottshandlingar omfatta ett i vår politiska historia särdeles intressant och viktigt skede, håller jag före, att det till tryckning föreslagna exemplarantalet något borde ökas.

I utskottets memorial föreslås, att fullmäktige i riksgäldskontoret skulle ega att bestämma försäljningspriset för hvarje tryckt exemplar af samlingen äfvensom att besluta och låta verkställa den kostnadsfria utdelningen deraf. Om jag, vid sådant förhållande, antager, att fullmäktige skulle komma på den idén att förfara med detta tryck på samma sätt som med öfrigt riksdagstryck eller att låta utdela det till samtliga Riksdagens ledamöter — det vore ju för öfrigt ej något att förundra sig öfver — då finge man på en upplaga af 500 exemplar ej många öfver. Utskottet uppgifver, att för en upplaga i nämnda exemplarantal tryckningskostnaden skulle komma att uppgå till omkring 2,500 kronor samt öfriga kostnader, såsom häftning, afskrift af originalhandlingarna och arfvode för redigering m. m., till 2,000 à 2,500 kronor eller i ett för allt mellan 4,000 à 5,000 kronor. Men har man utträttat allt det förberedande arbetet för dessa 500 exemplar, medför det en så ytterligt liten kostnad att trycka 500 exemplar till, att mig synes, att Riksdagen, utan att löpa fara att begå något egentligt misstag, skulle kunna öka upplagan till 1,000 exemplar. Jag gör detta yrkande också därför, att jag tror mig veta, att vanliga komitébetänkanden pläga tryckas i omkring 2,000 exemplar. Då så är förhållandet, kan man väl nu våga sig på att taga blott hälften af detta antal.

Herr talman, jag ber därför om proposition derå, »att Riksdagen må uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att låta genom lämplig person på riksgäldskontorets bekostnad ombesörja tryckning i »1,000» exemplar af o. s. v., lika med utskottets yrkande. Skilnaden är således endast den, i utskottets yrkande och mitt förslag, att siffran höjes från 500 till 1,000.

Angående tryckning af vissa konstitutionsutskottets memorial.
(Forts.)

Jag hör nu också, att detta lär vara beslutadt i Första Kammaren. Kammaren har väl då så mycket större anledning att gå in på detta förslag.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner godkändes utskottets hemställan med den ändring deri, som af herr Byström nu föreslagits.

§ 6.

Föredrogos hvart för sig statsutskottets memorial:

n:o 69, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition om låneunderstöd för anläggning af jernväg från Borås till Alfvesta; och

n:o 70, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande väckt förslag om höjning i aflöningen för banvakter inom statens jernvägars fjerde distrikt.

Och blefvo dervid de i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren godkända.

§ 7.

Härefter föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående användande af indragna kronofogde-, häradsskrifvare- och länsmanslöner till inrättande af nya sådana tjänster;

n:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till hydrografisk-biologiska undersökningar af de Sverige omgifvande hafven;

n:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Færöarne och Island;

n:o 74, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till forskningar efter svenska minnen i främmande länder; och

n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för deltagande i de internationella gymnastik- och idrottstävlingarna under verdensutställningen i Paris.

*Angående
anslag till
försöksmobilisering m. m.*

§ 8.

Till afgörande företogs häruppå sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af *dels* Kongl. Maj:ts proposition n:o 34, med förslag till lag om tillägg till värnpligtslagen den 5 juni 1885, beträffande vapenöfning under år 1900 för utrönande af härens krigsberedskap, *dels* Kongl. Maj:ts proposition n:o 35, med förslag till lag angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap, *dels* Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln, punkt 36:o, gjorda framställning angående anslag till försöksmobilisering, *dels ock* en i ämnet väckt motion.

Uti två särskilda till Riksdagen den 26 sistlidne januari aflåtna propositioner, n:is 34 och 35, hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga propositionerna bifogade förslag till lagar, *dels* om tillägg till värnpligtslagen den 5 juni 1885, beträffande vapenöfning under år 1900 för utrönande af härens krigsberedskap, *dels* angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap.

Derjemte hade Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen under fjerde hufvudtiteln, punkten 36:o, föreslagit Riksdagen att för utförande under innevarande år af försöksmobilisering och dermed sammanhängande fälttjänstöfningar vid den eller de delar af hären, Kongl. Maj:t bestämde, äfvensom för anställande af mönstring med hästar och fordon, som erfordrades för krigsmagtens ställande på krigsfot, å extra stat för år 1901 bevilja 480,000 kronor.

I sammanhang med dessa till förberedande behandling af det sammansatta stats- och lagutskottet remitterade ärenden hade det sammansatta utskottet förehaft en af herr *Ollas A. Ericsson* i Ofvanmyra inom Andra Kammaren väckt motion, hvori föreslagits, att, för den händelse Riksdagen beslutade, att en försöksmobilisering skulle verkställas, Riksdagen äfven måtte besluta, att värnpliktig, som fullgjorde tjänstgöring utöfver den, som enligt § 27 värnpligtslagen honom ålâge, måtte åtnjuta dagaflöning för den öfverskjutande tiden med 1 krona 50 öre om dagen, att till honom efter slutad öfning kontant utbetalas.

Utskottet hemställde i förevarande utlåtande:

a) att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning, måtte antaga följande

L a g

om tillägg till värnpligtslagen den 5 juni 1885, beträffande vapenöfning under år 1900 för utrönande af härens krigsberedskap.

Härigenom förordnas, att, oberoende af den tjänstgöring för utbildning, som åligger värnpliktig enligt § 27 värnpligtslagen, värn-

pligtig, som år 1900 tillhör beväringens första uppbåd vid de delar af hären, Konungen bestämmer, skall vara pligtig att under sagda år för vapenöfning, som afser utrönande af härens krigsberedskap, tjenstgöra under högst femton dagar, in- och uttryckningstid till sådan öfning oberäknad; skolandet i fråga om denna öfning för öfrigt gälla hvad i värnpligtslagen finnes stadgadt angående värnpligtigs tjenstgöring under fredstid samt påföljd för uteblifvande från sådan tjenstgöring; och eger Konungen rörande befrielse från oförmälda öfning meddela de föreskrifter, som för rikets tjenst och det allmännas behof eller med hänsyn till särskilda förhållanden, såsom värnpligtigs vistelse utom riket eller på större afstånd från vederbörande truppförbands mobiliseringsort, kunna finnas påkallade.

*Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.*
(Forts.)

Öfriga för denna lags tillämpning erforderliga närmare bestämmelser meddelas jemväl af Konungen;

b) att Riksdagen, under förklarande, att Kongl. Maj:ts i propositionen n:o 35 gjorda framställning med förslag till lag angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap icke kan oförändrad af Riksdagen bifallas, ville för sin del antaga följande

L a g

angående mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap.

Såsom tillägg till lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande af hästar och fordon för krigsmagtens ställande på krigsfot, förordnas härigenom, beträffande mönstring under år 1900 af hästar och fordon för utrönande af härens krigsberedskap, som följer:

Derest Konungen för utrönande af härens krigsberedskap finner nödigt anbefalla, att under år 1900 inom särskilda delar af riket mönstring skall ega rum af hästar och fordon, hvilka i händelse af krigsmagtens ställande på krigsfot böra i öfverensstämmelse med föreskrifterna i lagen den 24 maj 1895 anskaffas, skall det åligga dels de i §§ 4 och 5 af berörda lag oförmälda nämnder och mönstringskommissioner att fullgöra de åligganden, som dem enligt samma lag vid krigstillfälle tillkomma, dels ock vederbörande egare af hästar och fordon att ej mindre tillhandahålla dessa för nämnderna än äfven å de utsatta samlings- och mönstringsplatserna i behörig tid inställa de uttagna hästarne och fordonen med persedlar och tillbehör för undergående af mönstring, allt på sätt i nämnda lag finnes föreskrifvet; dock att foder till hästarne icke behöfver medföras utöfver hvad som erfordras för fram- och återfärden samt högst en dags uppehåll å mönstringsstället, äfvensom att uttagning tvångsvis af hästar och fordon, på sätt i §§ 5 och 7 af lagen stadgas, icke skall ske.

Uraktlåter egare af hästar eller fordon att fullgöra hvad enligt

Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.
(Forts.)

denna lag honom åligger, böte vid försummelse att inställa hästar eller fordon eller beggadera tjugu kronor och, om hästarne eller fordonen inställas med i nämnvärd mån ofullständig utrustning, fem kronor.

Å böter, som enligt denna lag af mönstringskommissionen anses böra egare af häst eller fordon påföras, skall förteckning uppgöras och till Konungens befallningshafvande i länet ofördröjligen insändas; skolande mönstringskommissionen, innan den lemnar förrättningsstället, granska och underteckna den af protokollsföranden uppgjorda bötesförteckning.

Böter enligt denna lag tillfalle den kommun, som den bötfälde tillhör.

I fråga om böternas uttagande, förvandling vid bristande tillgång äfvensom besvärs anförande skall gälla hvad i §§ 46—48 af värnpligtslagen den 5 juni 1885 finnes i afseende å böter enligt nämnda lag stadgadt.

De för denna lags tillämpning i öfrigt erforderliga bestämmelser meddelas af Konungen;

c) att herr Ollas A. Ericssons ofvanberörda motion icke må af Riksdagen bifallas; samt

d) att Riksdagen, vid bifall till hvad under a), b) och c) föreslagits, må för utförande under innevarande år af försöksmobilisering och dermed sammanhängande fälttjänstöfningar vid den eller de delar af hären, Kongl. Maj:t bestämmer, äfvensom för anställande af mönstring med hästar och fordon, som erfordras för krigsmagtens ställande på krigsfot, å extra stat för år 1901 bevilja 480,000 kronor.

Vid *mom. c* var fogad reservation af herr *Ericsson* i Ofvanmyra, hvilken yrkat, att hans ofvanberörda motion måtte tillstyrkas.

Sedan *mom. a* blifvit uppläst, beslöt kammaren, uppå hemställdan af herr talmannen, att samtliga moment i utlåtandet skulle i ett sammanhang föredragas, att diskussionen derefter finge röra sig om utlåtandet i dess helhet samt att beslut skulle fattas särskildt angående hvarje moment.

Härefter föredrogs *mom. b, c* och *d*, hvaruppå ordet på begäran lemnades till:

Herr *Eriksson* i Bäck, som anförde: Man må hysa hvilka åsigter som helst i fråga om en försöksmobiliserings behöflighet för utrönande af den nuvarande härordningens effektivitet, så måste man dock i viss mån förvånas öfver, att nu åter framkommit ett förslag om försöksmobilisering, då det torde vara allmänt bekant och åtminstone två utskottsutlåtanden vid denna riksdag synas gifva vid handen, att man redan till nästa riksdag har att emotse en kongl. proposition om utsträckt värnpligt enligt andra grunder än dem, på hvilka vår nuvarande härordning är byggd. Då denna härordning sålunda icke för militärerna synes vara tillfredsställande, utan rent af förklarats oändamålsenlig enligt nutida förhållanden och fordringar, så anser

jag icke lämpligt att anställa någon försöksmobilisering med en af fackmännen sjelfva utdömd härordning.

Med afseende å anskaffningen af hästar vill jag framställa de betänkligheter, som hos litet hvar i dessa dagar gifva anledning till stora farhågor för hela vårt land. Enligt hvad de sista dagarnas underrättelser förmäla, synes mjeltbrand på väg att utbreda sig i större omfattning till instundande sommar. Enligt de senaste dagarnas tidningar hafva mjeltbrandsfall förekommit i Stockholms län inom två socknar, i Malmöhus län inom en socken, i Göteborgs och Bohus län inom en socken, i Elfsborgs län inom en socken och i Vermlands län inom en socken. Då mjeltbrandsfall förekommit på så vidt skilda orter inom landet, synes det mig högst olämpligt att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, sammandraga hästar till försöksmobilisering från skilda orter, något, som otvifvelaktigt skulle ytterligare sprida mjeltbrandssmittan. De till mönstringen kommenderade hästarne skulle visserligen icke bevista mobiliseringen, utan endast mönstras och derefter återsändas till sina hemorter, men blotta sammanförandet af dessa hästar torde under den nu förefintliga mjeltbrandsepidemien, som torde komma att sprida sig under sommarens lopp, medföra stor risk för hästarna, äfven om desamma genast till hemorten återsändas. Men angående de hästar, som skulle användas vid försöksmobiliseringen, säger departementschefen: »Enligt föreliggande förslag åter skulle det behöfliga hästantalet, hvilket beräknats lägre än i 1899 års förslag, anskaffas på det sättet, att bestämda aftal skulle uppgöras om tillhandahållande medelst legning på olika orter inom landet af samtliga erforderliga hästar och att vid försöksmobiliseringens igångsättande dessa hästar skulle transporteras till de mobiliserade truppförbandens utrustningsorter.» Dessa hästar, som skulle användas vid mobiliseringen, skulle ju legas från skilda orter inom landet för att sammanföras till den ort, der mobiliseringen skall försiggå. Nu är det ju icke bekant, hvilken trakt mobiliseringen skall komma att omfatta. Man skulle ju kunna tänka sig, att den komme att omfatta en trakt, der mjeltbrand icke förekommit. I sådant fall synes det emellertid förenadt med stor risk för denna trakt, som förut varit fredad från denna sjukdom, ty genom de hästar, som från skilda orter inom landet skulle dit sammanföras, skulle man ju rent af kunna direkt inplanta smittan. Skulle åter försöksmobiliseringen komma att försiggå i en trakt, der mjeltbrandssmittan förut förekommit, och hästar från en trakt, der den icke förekommit, skulle föras dit efter legning, så skulle, synes det mig, också fara föreligga, då dessa hästar återkomme från mobiliseringen.

Huru man än ser saken och huru gerna militärerna än önska genomförandet af en försöksmobilisering, måste man väl dock under nuvarande förhållanden och tills vidare afstå från mobiliseringsförsöket. Herr talman! I betraktande af nu anförda förhållanden anser jag mig böra yrka afslag å det föreliggande utlåtandet.

Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.
(Forts.)

Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.
(Forts.)

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Crusebjörn: Med anledning af den föregående ärade talarens yrkande om afslag å detta betänkande, anser jag mig böra taga till ordet för att bemöta de invändningar han gjort mot det af sammansatta stats- och lagutskottet enhälligt tillstyrkta förslaget att under innevarande år företaga en försöksmobilisering.

Om vigten och innebörden af en sådan försöksmobilisering anser jag mig icke behöfva orda, då man deremot icke gjort något inkast. Den ärade talaren framhöll emellertid, att med hänsyn dertill, att man antagligen inom kort har att vänta förslag om ny härordning, man icke nu borde företaga en försöksmobilisering, enär de besvär och utgifter, som dermed vore förenade, vore bortkastade. Jag vågar dock påstå, att så icke är förhållandet, ty hvilket härordningssystem man än må välja, är det helt naturligt, att man icke allenast måste taga i anspråk vår värnpligtsinstitution i samma grad, som nu eger rum, utan man måste äfven tänka på att utvidga densamma. Det är äfven gifvet, att under alla förhållanden måste bestämmelserna för de värnpligtiges inkallande blifva desamma. Någon förändring i de uppgjorda bestämmelserna för de värnpligtiges inkallande och samlande vid mobilisering har man ju icke anledning göra, förrän man vid den ifrågasatta försöksmobiliseringen varit i tillfälle att pröfva dessa bestämmelsers praktiska värde och användbarhet. Således är det tvärt om af den största betydelse att vid förberedelserna till ett nytt härordningssystem få företaga en försöksmobilisering och tillgodogöra sig de erfarenheter, man dervid fått samla. Det är just med hänsyn till det arbete, som i den riktningen förestår, som det är af största vikt att få företaga en försöksmobilisering innevarande år.

Beträffande åter den ärade talarens anmärkningar om det olämpliga uti att sammandraga hästar och verkställa de ifrågasatta mönstringarna med hänsyn till mjeltbrandsepidemien, är det ju en gifven sak, att Kongl. Maj:t måste taga största hänsyn dertill, huruvida en sådan epidemi verkligen uppstått, ty det kan naturligtvis icke komma i fråga att företaga en sådan mönstring i en ort, der sjukdomen förefinnes eller man kan misstänka, att den genom mönstringen erhöles ytterligare spridning. Här är icke fråga om att mönstra hela rikets alla hästar inom *alla* mönstringsdistrikt, utan endast att i ett fåtal distrikt, högst sex, i skilda delar af landet, helst ett inom hvarje fördelning, företaga en sådan mönstring för att komma till insigt om hästmaterialets beskaffenhet m. m. dylikt och framför allt för att utröna, om föreskrifterna för nämnderna och för hästarnas samlande och förande till mönstringsplatsen äro praktiska och utförbara. Skulle det nu inträffa, att mjeltbrandsepidemien uppträdde i en ort eller anledning förefunnes att antaga, att en sådan epidemi der kunde uppkomma, torde det väl vara tydligt, att Kongl. Maj:t icke kommer att anställa en dylik mönstring i den orten. Den mobilisering, som nu är ifrågasatt, tager ju icke i anspråk så särdeles stor del af vår armé, och man har således tillfälle att se sig före vid valet af den

ort, som är lämpligast, äfven med hänsyn till de förhållanden, som den föregående talaren framhållit.

Under sådana förhållanden tillåter jag mig framhålla önskvärdheten deraf, att kammaren skänker sitt bifall till utskottets föreliggande förslag.

*Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.*
(Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Då denna fråga vid föregående riksdagar varit föremål för Riksdagens pröfning, har jag för min del yrkat afslag på de derom framställda förslagen. Då jag i år tillhört det utskott, som behandlat frågan, är det gifvet, att jag äfven denna gång varit tveksam, ehuru jag ej kunnat afstyrka förslaget.

De skäl, som förut inom Riksdagen anförts för afslag, hafva af Kongl. Maj:t beaktats och de väsentligaste bristerna i föregående förslag hafva åtminstone i någon mån afhjelpats. Särskildt hafva kostnaderna i betydlig mån nedsatts, hvilket kunnat ske, emedan enligt föreliggande förslag mobiliseringen skulle ega rum i långt mindre omfattning än enligt de tidigare förslagen. Ätminstone angifves detta i motiveringen till förslaget vara åsyftadt, likasom ock det af t. f. generalstabschefen utarbetade förslaget går ut derpå. Men då man granskar sjelfva bestämmelserna, finner man, att dessa i allt väsentligt äro lika med de i föregående förslag intagna, om man endast undantager straffbestämmelserna för värnpligtiges utblifvande. I afseende på tiden för öfningarna finnes ingen inskränkning gjord, lika litet som någon begränsning af öfningarnas omfattning till blott vissa årsklasser af första uppbådet företagits. Det ligger således helt och hållet i regeringens hand att låta mobiliseringen erhålla så stor omfattning, som i de föregående förslagen angifvits. Derför ansågo jag och ett par andra ledamöter af utskottet, att i sjelfva lagen borde bestämmas, att öfningarna skulle både med afseende på tiden för desamma och antalet inkallade årsklasser af första uppbådet erhålla mindre omfattning. Detta yrkande mötte dock starkt motstånd från militärer och fackmän, och därför vågade vi icke hålla derpå. Dock intogs i utskottets utlåtande ett uttalande i denna riktning; och under sådana förhållanden ansågo vi oss kunna tillstyrka förslaget sådant det förelåg. Emellertid kan det ej nekas, att det här är fråga om en mycket stor tunga för de årsklasser af första uppbådet, som skulle inkallas. Låtom oss tänka oss, att till och med 8:de årsklassen inkallades. En husbonde, som sjelf tillhör första uppbådet, har 3 à 4 tjenare, hvilka alla också höra dit. Alltså skulle huset bli tomt på manliga krafter, och ingen skulle finnas att sköta arbetet eller yrket under de 17 à 18 dagar husbonden med sitt folk måste vara borta. Jag hoppas dock, att höga vederbörande må se till, då denna lag skall tillämpas, att de bestämmelser följas, som föreslagits af f. d. chefen för generalstaben och hvilka gå ut derpå, att icke alla årsklasser skola inkallas, utan endast 5 eller högst 6. Det kan ej nekas, att det måste väcka missnöje hos de ynglingar, som tillhöra första uppbådet, att midt under den djupaste

Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.

(Forts.)

fred, då de mena sig hafva fullgjort sin värnpligt, helt plötsligt inkallas till ytterligare öfningar under 15 à 17 dagar. Jag vill därför åtminstone hoppas, att ej alla årsklasserna inkallas.

Går jag sedan till lagen om hästanskaffningen, är der ingen inskränkning gjord i förhållande till föregående förslag. Tvärtom är, så vidt jag rätt kan förstå det tryckta ordet, en betydlig utsträckning vidtagen. Enligt det förlidet år framställda förslaget skulle blott de hästar anskaffas, som skulle tagas i anspråk till användning under mobiliseringstiden. Nu åter är ifrågasatt, att hästarna inom de områden, der mobilisering skall ske, skola inställas till mönstring. Jag vill nu ej neka, att detta är en väsentlig förbättring i militäriskt afseende, då derigenom tillfälle beredes att göra iakttagelser rörande inskrifningsnämnders och mönstringskommissioners förmåga att fungera, något, som måste vara af betydelse att veta, derest kriget på allvar skulle nalkas våra trakter. Men att det skall medföra en stor tunga och stort besvär för den del af landet, som deraf drabbas, det är visst. Dock må man hoppas, att tanken på det viktiga mål, det här gäller, skall i någon mån kunna dämpa missnöjet.

Jag vill nu yttra några ord angående ersättningarna för hästarnas framförande till mönstring. För att nedbringa kostnaderna har man föreslagit, att ersättningen för framförandet af hästarna och fordonen från egarnes hemvist till mönstringsstället borde beräknas för hvarje häst med belopp, motsvarande den maximilega per nymil, som för entreprenadskjuts är för orten bestämd. Exempelvis i Skaraborgs län betalas 1 kr. 80 öre per mil; men enligt stadgan betalas i de flesta fall endast för ena resan, ej för återresan. Huru i detta fall skall beräknas, angifves ej. Om jag nu tänker mig, att en hästegare ålägges infinna sig med sin häst och dervid har 4 mil till mönstringsstället — detta skulle ju enligt förslaget vara det största afstånd, som i regeln borde förekomma —, så erhåller han i ersättning 7 kronor 20 öre; lägges dertill 6 kronor för den med hästens framförande upptagna personen, blir det 13 kr. 20 öre. Nog skall det för hästegaren kännas bra betungande att för så pass mycket besvär, som här vore fråga om, och en tidsförlust af 3 à 4 dygn ej erhålla större ersättning. — På samma plats som hästegaren skall också en annan medlem af samma kommun inställa sig, nemligen den af kommunen valde ledamoten af mönstringskommissionen. Om han ej såsom tjänsteman har rätt till ersättning efter högre klass, skall han åtnjuta sådan efter 4:e klassen i gällande resereglemente; det gör i nu ifrågavarande fall 58 kr. 80 öre. Det är väl naturligt, att hästegaren, som blott erhåller 13 kr. 20 öre, ej skall känna så synnerligen angenäma känslor, då han ser kanske sin närmaste granne såsom ledamot af mönstringskommissionen få 58 kr. 80 öre. Han måste med missnöje se, huru ojemnt tungan är fördelad och likaså ersättningen.

Med hvad jag nu yttrat har jag ej velat motivera ett afslag på

det föredragna utlåtandet. Jag har, såsom jag i början antydde, ansett mig nödsakad att, med hänsyn till sakens stora vikt, gå med på förslaget, men dock velat framhålla, hvad jag nu anfört.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

*Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m*

(Forts.)

Herr Eriksson i Bäck: Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet försökte lugna kammaren med afseende på faran, att mjelbrandssmittan skulle vid mobiliseringsförsöket komma att spridas i landet. Han sade, att Kongl. Maj:t skulle göra hvad på Kongl. Maj:t berodde för att en sådan fara icke skulle komma i fråga.

Ja, ett sådant löfte är nog mycket godt och väl att få, men det blir nog svårare för Kongl. Maj:t att hålla detsamma. Då mjelbrandsepidemien i fjol härjade i Vestergötland, trodde väl något hvar, efter de energiska försök, som gjordes för begränsningen af densamma, att den icke skulle få någon vidare spridning. Men likväl uppträdde den ändock kort derefter helt oväntadt i Malmöhus län. Och hvem hade väl *nu* trott annat, än att denna sjukdom skulle vara så begränsad, att någon nämnvärd fara för densamma under innevarande år icke skulle ifrågakomma? Men så får man nu ett tu tre se i tidningarna, huru sjukdomen uppträder här och hvar i landet.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har visserligen lofvat oss, att Kongl. Maj:t skall taga hänsyn dertill, om denna sjukdom på en ort skulle förekomma, och icke derifrån lega några hästar eller dit sammandraga sådana, men jag vill då fästa uppmärksamheten på, att denna sjukdom icke ger något förebud, icke ens till Kongl. Maj:t. Herr talman! Jag yrkar fortfarande afslag på utskottets förslag.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman! Då jag vid riksdagens början i den kongl. statsverkspropositionen läste Kongl. Maj:ts förslag angående försöksmobiliseringen, fann jag, att Kongl. Maj:t i år tagit så stor hänsyn till hvad Riksdagen sjelf i denna fråga förut uttalat, att jag icke kunde undgå att få den tanken, att Riksdagen skulle få ganska svårt att nu afslå Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Men med kändedom om den stora tunga, som verkligen kommer att drabba det område af landet, der ifrågavarande försöksmobilisering komme att verkställas, och förutseende det missnöje, ett sådant experiment der komme att alstra, tänkte jag, att jag, i hvad på mig ankomme, skulle försöka bidra till afvärande af detta missnöje åtminstone i någon mån och äfven bereda en gärd af rättvisa åt dem, som skulle drabbas af denna försöksmobilisering. Jag väckte därför en motion, som afsåg en höjning i de värnpligtiges dagaflöning från af Kongl. Maj:t föreslagna 50 öre till 1 krona och 50 öre. Detta förslag har af utskottet blifvit afstyrkt. Vid behandlingen af ärendet inom utskottet gaf man visserligen mitt förslag sitt erkännande, och

Angående
anslag till
försöksmobiliser-
ing m. m.

(Forts.)

ingen bestred, att icke mitt resonnement i motionen var fullkomligt riktigt, men man sade, att det icke alltid är det rätta, som får rätt, och så vore förhållandet äfven i detta fall.

Jag har likväl, så långt jag kunnat, försökt göra min mening gällande och därför reserverat mig mot utskottets beslut i denna punkt. Jag tror nemligen, att vi böra taga hänsyn till, under hvilka förhållanden ifrågavarande värnpligt kommer att fullgöras.

Det är en stor skilnad mellan att fullgöra den ordinarie värnpligtsöfningen och att på detta sätt ett tu tre kallas till tjänstgöring under en tid, då man enligt gällande lag eljest skulle vara befriad derifrån. Vi böra komma i håg, att detta förslag afser endast en undantagslagstiftning och således någonting, som kommer att drabba blott en del af landets befolkning, och vi böra också taga hänsyn dertill, att de, som komma att drabbas af denna kallelse till tjänstgöring, i de flesta fall ha lemnat ynglingaåldern och befinna sig i mannaåldern. De ha kanske satt familj, ha hustru och barn att försörja etc., hvadan det för dem blir i dubbel bemärkelse en stor uppoffring. Och ibland dem finnas äfven sådana, som måst resa ut i landet för att skaffa arbetsförtjenst för att på sådant sätt kunna försörja gamla föräldrar etc.

Nu säger visserligen utskottet, att vid »särskildt ömmande omständigheter» lär befrielse kunna lemnas åt dessa värnpligtige. Utskottet har sagt: »särskildt ömmande omständigheter», och då lär fråga bli, om hvar och en, som verkligen har ömmande omständigheter, kan prestera bevis för dessa »särskildt ömmande omständigheter», som utskottet talar om. Jag tror därför, att åtminstone denna kammare borde taga hänsyn till dessa förhållanden och lemna en högre aflöning åt dessa, som enligt förslaget skulle inkomma till mobiliseringsöfningen, än den man ger åt dem, som fullgöra den ordinarie värnpligtsöfningen.

Herr Carl Persson beklagade sig i hög grad öfver den tunga, som skulle drabba dem, som skulle inställa sig med häst och fordon, och ansåg, att de fått för lågt betaldt. Han kom likväl till en siffra af öfver 13 kronor för ett arbete, som, i vanligaste fall åtminstone, kan uträttas på 3 dagar. Då äro visserligen häst och karl medtagna, men om de värnpligtige kunde få jmförelsevis så stor betalning för sin uppoffring som dessa jordegare för sin uppvisning af häst med tillbehör, så tror jag, att de kunde vara nöjda. Åtminstone skulle jag för min del då icke klandra förslaget, och jag tror äfven, att många andra skulle kunna åtnöja sig med detsamma.

Jag vill derjemte upplysa kammaren derom, att å herr Carl Perssons nyss omnämnda anmärkning lemnades inom utskottet det svar, att ett hästutskrifningsområde i vanligaste fall endast omfattade ett länsmansdistrikt, hvadan man i allmänhet icke skulle få så lång väg att resa, som han påstått, eller 4 mil. Hvad detta beträffar, tror jag således man bör låta sig nöja och finna sig i omständigheterna,

när man i alla fall slipper att uppoffra flera dagar, än här är ifrågasatt för hästegarne.

Jag tager mig därför friheten, herr talman, att hos kammaren vördsamt anhålla om bifall till min i ämnet väckta motion.

*Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.*
(Forts.)

Herr Olofsson i Åvik: Herr talman! Om jag än för min enskilda del känner mig mindre öfvertygad om nödvändigheten af en sådan kraftåtgärd som en försöksmobilisering, får detta likväl nu för mig icke utgöra något synnerligen tungt vägande skäl, då frågan ju är af den beskaffenhet, att jag måhända icke kan fullt uppfatta dess betydelse och innebörd. Men hvad jag bestämdt förstår att uppfatta, det är den stora uppoffring, som komme att göras inom de områden, der mobiliseringen skulle ega rum, och särskildt skulle landbrukarne samt i allmänhet arbetarebefolkningen få vidkännas densamma. Jag tvekar därför icke alls att uttala den åsigten, att detta förslag innehåller en synnerligen stor orättvisa gent emot dessa samhällsklasser.

Det är väl icke herrarne inom denna kammare alldeles obekant, hurudana förhållandena för närvarande äro på landsbygden. Vi veta, att genom den brist på arbetskrafter, som under de senare åren varit och äfven för tillfället är rådande der, hafva landbrukarne i allmänhet fått inskränka arbetskrafterna till det allra minsta möjliga. Och vi ha särskild anledning att se saken än mörkare, derigenom att våren är så sen, som den varit i år. Det kan väl icke bestridas, att vårsåningen i år kommer minst 3 veckor senare än under vanliga förhållanden. Att detta kommer att inverka ganska känbart på jordbruket, är alldeles gifvet.

Under sådana förhållanden bör man lätt kunna inse, hvilka svårigheter, som skola uppstå i de trakter, der en sådan försöksmobilisering komme att ega rum.

Den skulle visserligen nu få en liten omfattning i jmförelse med den förut föreslagna, men orättvisan blir därför icke ett grand mindre för den trakt, som skulle komma att drabbas af densamma.

Det har förut påpekats af herr Persson i Stallerhult, huru litet man skulle få betaldt för besväret att inställa sig med häst och karl vid mönstringarna. Ja, mina herrar, det är rent af en spottstvfver i förhållande till den tid, som en person får uppoffra, och för de anordningar han måste vidtaga för att inställa sig vid mönstringen. Men det är icke allenast det, att man härför har litet betaldt och ganska många obehag i öfrigt. Man kan till och med bli ålagd att böta ganska ansenliga belopp, om det fattas något i utrustningen, i synnerhet om man råkar ut för en kitslig person, som skall afgöra denna sak. Det är alltså, som herrarne se, ganska betänkligt för oss jordbrukare att gå in på denna affär, helst då betalningen är så liten.

Men det är icke nog härmed. Hvad som är ännu betänkligare är, att utskottet icke alls beaktat den mycket behjertansvärda motion,

Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.
(Forts.)

som af talaren på dalabänken framstälts och af honom nu försvarats. Det kan väl icke af någon bestridas, att hvad motionen innebär är fullt berättigadt. Men icke förty är den utan reservation — om man undantager den af motionären afgifna — af sammansatta utskottet afstyrkt.

Det förvånar mig på det högsta, att man vill gå till väga på det sättet att t. ex. helt oförberedt inkalla till tjänstgöring eu familjefader, som sitter i knappa omständigheter och kanske icke har mer, än hvad han lefver af för dagen, och då han på sådant sätt ryckes ifrån sin familj, gifver man honom fattiga 50 öre pr dag i ersättning. Detta är någonting aldeles oerhördt, enligt mitt begrepp.

Som sagdt, då försöksmobiliseringen tycks vara tillkommen på sådana grunder, ber jag, om ock med svidande hjerta, att få yrka afslag å såväl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan.

Herrar *Norberg* och *Olofsson* i *Digernäs* instämde häruti.

Herr *Hedin* i *Stockholm*: Herr talman! Utskottet har erkänt, att företaget för den enskilde kan blifva ganska betungande. Men — säger utskottet — »deltagandet i öfningen måste anses såsom en medborgerlig pligt». Ja väl, en medborgerlig pligt, men som blifver *en del* af de värnpligtige ålagd genom en lag, som är en *undantagslag*. Och den invändning mot en högre aflöning, som utskottet sedermera anfört, nemligen att vid »särskildt ömmande» omständigheter befrielse säkerligen skulle kunna komma att meddelas, den kan väl icke betyda synnerligen mycket. Ty dels kan svärligen Kongl. Maj:t komma att meddela sådan befrielse i någon synnerligen stor utsträckning, utan att derigenom i större eller mindre mån förfelas det ändamål, som med företaget skulle kunna vinnas, — och dels är det väl så, att för flertalet af dem, som få sig ålagd skyldighet att deltaga i denna försöksmobilisering, omständigheterna i sjelfva verket skulle kunna sägas vara temligen ömmande under de förhållanden, då detta företag kommer att sättas i verket.

Då nu utskottet för öfrigt har sagt, att det i viss mån erkänner det berättigade i den gjorda framställningen, men tillägger, att en förhöjning af dagaflöningen till tre gånger det belopp, som vid vanliga beväringsofningar utgår, icke kan förordas, synes mig deruti ligga en anvisning att gå en medelväg mellan hvad motionären här begärt och hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Den utgift, som derigenom uppstår, blir ju visserligen icke ringa. Men om man med en sådan utgift vinner, att detta i sitt slag första företag kommer att mötas af ett mindre missnöje, än eljest skulle vara förhållandet, tänker jag, att den utgiften ändock icke vore så illa använd. Och derfor skall jag försöksvis föreslå, att kammaren behagade på grund af motionen bevilja i dagaflöning icke de af motionären begärda 1 kronor 50 öre, utan 1 krona.

Jag skall vidare be att få tillägga, att, om jag också vid tvenne föregående tillfällen ansett mig formligen pliktig att, så vidt på mig ankommit, motarbete mobiliseringsförslaget, af det skäl nemligen, att detta då framkommit i en alldeles oformlig gestalt, jag för min del nu icke finner någon ringaste betänklighet att bifalla detsamma, sedan den nuvarande herr krigsministern gjort sitt bästa att undanrödja allt, som mot dess legala beskaffenhet förut kunnat invändas. Och hoppas jag, att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag i den del, jag nyss nämnde, med den ändring, jag tagit mig friheten påyrka.

*Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.*
(Forts.)

Herr Jansson i Krakerud: Herr grefve och talman, mina herrar! Rörande ersättning för uppvisande af hästar, hvarom här för en stund sedan var tal, skall jag för min del icke göra någon anmärkning. Ty någonting får man väl ändock vara beredd att uppoffra, då det gäller en sådan angelägenhet som den förevarande. Dessutom torde det icke alls vara att befara, att de mindre bemedlade i samhället blifva ålagda att uppvisa hästar. Jag tror, att detta besvär i de flesta fall skall träffa sådana personer, som hafva råd att göra en uppoffring på några kronor, om så skulle påfordras.

Deremot förundrar det mig mycket, att utskottet icke till någon del tillstyrkt motionen. Utskottet har visserligen sagt, att det här vore fråga om en personlig uppoffring lika för alla. Ja, denna uppfattning skulle nog vara riktig, derest det nu gälde en mobilisering, omfattande *hela* riket. Men detta är icke här fallet. Då jag läste utskottets motivering, blef jag en smula förvånad. Men när jag hörde motionären berätta, att utskottet haft den åsigten, att han hade rätt, men likväl ansett, att han det oaktadt icke borde få rätt, då kunde jag förstå utskottets motivering. Ty att motivera afslag på en motion, som man anser rättvis, är naturligtvis mycket svårt.

Utskottet säger i sin motivering, bland annat, att förhållanden kunna inträffa, då inkallelse till denna öfning blifver »för den enskilde ganska betungande», men tillägger, att »det lär kunna förutsättas, att under särskildt ömmande omständigheter ansökan om befrielse från inställelse icke skall mötas af afslag».

Jag förstår, att utskottet hemtat detta motiv från senare delen af det föredragna mom. a), der det heter: »och eger Konungen rörande befrielse från omförmälda öfning meddela de föreskrifter, som för rikets tjänst och det allmännas behof eller med hänsyn till särskilda förhållanden, såsom värnpligtigs vistelse utom riket eller på större afstand från vederbörande truppförbands mobiliseringsort, kunna finnas påkallade.

Öfriga för denna lags tillämpning erforderliga närmare bestämmelser meddelas jemväl af Konungen». Men jag kan för min del icke finna, att denna bestämmelse här kan tillämpas. Jag vet visserligen icke, huru det kommer att gå till vid mobiliseringen. Men jag föreställer mig, att den utfärdade mobiliseringsordern kommer att lyda på

Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.

mobilisering inom 24 eller 48 timmar; ty Kongl. Maj:t lär väl icke en månad eller sex veckor förut tillkännagifva, att mobilisering skall ega rum inom det eller det distriktet.

(Forts.)

Men har jag rätt deri, att ordern kommer att påbjuda mobilisering inom den korta tiden af vissa timmar, huru kan då utskottet i sin motivering säga, att »en ansökan om befrielse från inställelse icke skall mötas af afslag»? Icke lär det väl vara möjligt, om ordern föreskrifver, att mobilisering skall ske inom t. ex. 24 timmar, att den, som är i den ställning, att han anser sig kunna få tillstånd att stanna hemma, skall hinna inom denna korta tid få en ansökan derom af Kongl. Maj:t pröfvad och bifallen.

Om mobiliseringen gälde hela landet, då skulle jag kunna föreställa mig, att de personer, som hade hopp om att blifva befriade, redan på förhand kunde ingå med begäran derom. I sådant fall skulle visserligen Kongl. Maj:t komma att få mycket arbete i och för denna sak, det tager jag för gifvet. Men det skulle likväl gå för sig. Då det deremot gäller en viss del af landet och ingen på förhand vet, hvilken denna del kommer att blifva, kan naturligtvis ingen gå in och begära att blifva befriad, förrän mobiliseringsordern utfärdats, och då är det för sent, ty något svar från Kongl. Maj:t hinner naturligtvis icke i tid anlända. Och icke kan den, som skickat in en dylik ansökan, helt enkelt stanna hemma i afvaktan på svar. Ty när detta en gång kommer, då är mobiliseringen måhända redan öfverstökad, och då finge han böta, därför att han icke infunnit sig.

Jag tror således icke, att detta utskottets resonemang är riktigt. Och då jag icke anser möjligt för de mindre bemedlade att på nyss angifvet sätt blifva befriade, men är öfvertygad, att många af dem äro i verkligt behof af en något skäligare ersättning, skall jag be att för min del få instämma i det yrkande, som herr Hedin på stockholmsbanken gjorde, hvilket, om jag hörde rätt, gick ut på bifall till motionen med ändring af dagaflöningen från 1 krona 50 öre till 1 krona.

Häruti instämde herr *Anderson* i Hasselbol.

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Äfven jag måste säga, att jag sympatiserar med de talare, som här gjort gällande betänkligheter mot antagandet af den nu föredragna lagen. Och jag gör det af samma skäl, som dessa talare anført, nemligen att det ju är obestridligt, att denna lag kommer att medföra högst betungande förpligtelser för en mängd enskilda. Särskildt för alla de personer, som äro i fattiga omständigheter och möjligen till och med hafva familj, måste det ovilkorligen vara en synnerligen stor uppoffring att inställa sig till dessa vapenöfningar och att göra det mot den obetydliga ersättning, som här af Kongl. Maj:t föreslagits.

Då jag således — när det nu anses nödvändigt att antaga den föreslagna lagen — instämmer med den motionär, som föreslagit, att ersättningen måtte sättas till 1 krona 50 öre om dagen, och

yrkar bifall till detta förslag, sker det hufvudsakligen af den anledning, att, om motionen antages, möjlighet torde förefinnas, att utskottet kan företaga en sammanjemkning af Första och Andra Kammarens beslut, så att den ersättning, som deraf komme att framgå, blefve 1 krona, på sätt herr Hedin föreslagit.

*Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.
(Forts.)*

Antager man åter nu genast den af herr Hedin föreslagna summan, kommer man, om det blir en sammanjemkning, till ett belopp af 75 öre, hvilket jag anser vara för litet, eller också kommer frågan att afgöras genom gemensam votering, hvars utgång man icke kan förutse.

På dessa grunder ber jag få hemställa, att kammaren behagade antaga herr Ollas Anders Ericssons motion, då man kan antaga, att en sammanjemkning kommer till stånd, gående ut på en dag-aflöning af 1 krona.

Herrar *Andersson* i Löfhult, *Hansson* i Solberga, *Söderberg*, *Eriksson* i Ahlberga och *Johansson* i Öija instämde häruti.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen framstälde till en början proposition å de i afseende å *mom. a* gjorda yrkanden, och blef dervid utskottets hemställan bifallen.

Beträffande *mom. b* hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan, *dels* afslag såväl derå som å Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen, som nu upptog dessa yrkanden till proposition, fann det förstnämnda vara med öfvervägande ja besvaradt. Votering blef likväl begärd, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad sammansatta stats- och lagutskottet hemställt i *mom. b* af förevarande utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen utföll med 178 ja mot 33 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits.

Sedan utgången af denna omröstning blifvit tillkännagifven, framstälde herr talmannen propositioner å de i afseende å *mom. c* gjorda yrkanden, nemligen 1:o) bifall till utskottets hemställan;

*Angående
anslag till
försöksmobili-
sering m. m.
(Forts.)*

2:o) afslag å nämnda hemställan och bifall i stället till herr Ericssons i Ofvanmyra motion; och 3:o) afslag å utskottets hemställan och bifall till det af herr Hedin i Stockholm under öfverläggningen gjorda yrkande; och fann herr talmannen förstämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition antagits det under 2:o) omförmälda yrkande, nu skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad sammansatta stats- och lagutskottet hemställt i mom. c af förevarande utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit herr Ollas A. Ericssons i ämnet väckta motion.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, utvisade 112 ja mot 98 nej; hvadan utskottets hemställan alltså af kammaren godkänts.

Härefter bifölls jemväl utskottets under *mom. d* gjorda hemställan.

§ 9.

Sammansatta stats- och lagutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion om utsträckning af tiden för de värnpligtiges öfningar, blef af kammaren godkändt.

§ 10.

*Ang. förslag
till förordning
om frilager
m. m.*

Härefter föredrogs bevillningsutskottets memorial n:o 34, i anledning af återremiss af bevillningsutskottets betänkande n:o 30, angående af Kongl. Maj:t framlagdt förslag till förordning om frilager m. m., i hvilket memorial utskottet till Andra Kammaren hemställde, att kammaren ville i ärendet fatta beslut.

Sedan denna hemställan blifvit uppläst, lemnades på begäran ordet till:

Herr Fredholm, som anförde: Herr talman! Då denna fråga förra gången förelåg till behandling här i kammaren, tillät jag mig yrka återremiss i den förhoppning, att man i Första Kammaren skulle hafva nog vaken blick för frågans vikt för att der bifalla ett liknande yrkande. Vid en förnyad behandling af frågan skulle

man då hafva kunnat redan vid denna riksdag vinna åtminstone något för underlättande af exporten från vårt land. Såsom bekant, har nu emellertid Första Kammaren i allo afslagit den kongl. propositionen, och dermed äro också alla utsigter att i anledning af densamma kunna vid denna riksdag åstadkomma något till befrämjande af handeln och särskildt vår export slut. För min del beklagar jag, att en fråga af en sådan betydelse och efter att under så lång tid hafva stått så att säga på dagordningen på detta sätt skall hafva fallit. Det synes mig verkligen icke vittna om någon framsynt blick att vilja beröfva vårt land möjligheten att tillgodogöra sig en institution, som visat sig hafva medfört så fördelaktiga verkningar i andra länder, t. ex. i England, Frankrike, Holland, Belgien, Tyskland och Danmark, och detta under en lång följd af år.

Det är nu 20 år sedan frågan om önskvärdheten af frilagers inrättande här i landet första gången bragtes på tal inom intresserade handelskretsar, och densamma har sedan dess varit föremål för utredning och pröfning af två olika komitéer åren 1882 och 1894. Den har vidare pröfvats af vederbörande myndigheter, generaltullstyrelsen och kommerskollegium, och den har slutligen framlagts för Riksdagen i två kongl. propositioner. Vid sådant förhållande synes det mig verkligen, som om alla farhågor, att ärendet icke varit underkastadt en mogen pröfning, bort få falla.

Redan då den första kongl. propositionen i detta ämne behandlades af 1886 års Riksdag, tillät jag mig att inom denna kammare framhålla fördelarne af frilagersinstitutionens införande. Jag slutade mitt anförande då med följande ord:

»Jag tror icke, att förslaget om frilagers inrättande nu kommer att vinna kammarens bifall. Men jag hoppas, att frågan skall återkomma i framtiden och då röna ett bättre mottagande. Och jag hyser denna förhoppning, därför att jag anser frilagersinstitutionen vara af stor vikt och betydelse för vårt land, dess handel och industri, genom att bereda vårt land en utväg till ökad export.»

Frågan har nu återkommit, men den har å nyo fallit, och ovisst torde vara, när den åter kommer att upptagas. Jag kan emellertid icke underlåta att vid detta tillfälle påvisa några af de fördelar, som inrättande af frilager skulle bereda vårt land, och som nu gått för oss förlorade genom det beslut, som Första Kammaren fattat.

Frilagret har till uppgift att underlätta varuomsättningen, och detta dels vid införsel af varor och dels vid utförsel. Det är gifvet, att i samma mån man kan vid handeln nedbringa kostnaderna för varuomsättningen, i samma mån möjliggör man för köpmännen att åsätta varan ett billigare pris. Och det är det billiga priset, som skapar marknaden. Den varuomsättning, som försiggår under lätta former, har sin stora betydelse i den internationella handeln, och det är just den omständigheten, att Danmark beredt sina köpmän denna fördel, som gör det möjligt för dem att på vår inhemska marknad konkurrera med våra egna köpmän. Importen från Danmark mot-

*Ang. förslag
till förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)*

*Ang. förslag
till förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)*

svarar ett värde af 58 millioner kronor årligen, och ser man efter, hvilka varor som derifrån hit importeras, skall man finna, att en stor del af dessa varor icke är af dansk tillverkning, utan härstammar från andra länders industri. Men verkningarne deraf, att man här försummat underlätta varuomsättningen, visa sig också på ett annat sätt eller deri, att Finlands handel allt mera och mera går oss ur händerna och öfverflyttas till Danmark. Dessa två omständigheter torde klart och tydligt utvisa, att så vida vi vilja skaffa oss rum på andra länders marknad, så måste vi bereda vårt lands köpmän bättre tillfällen att der afsätta vårt lands produkter äfvensom att här införa utländska produkter för att här försälja dem på fördelaktigare vilkor, än hvad danskarna kunna göra.

Man har sagt, att det ej i Sverige visat sig behof af införendet af frilagersinstitutionen. Men jag frågar: huru skall ett behof någonsin kunna visa sig, då det ej finnes någon möjlighet att tillgodose detsamma? Om det funnes någon den allra ringaste möjlighet att tillgodose det, först då kunde man tala om, att det nu ej vore anledning att understödja denna sak, derför att något behof deraf ej visat sig. Men då man afskär hvarje möjlighet för att detta behof skall kunna framträda, huru kan man då derpå grunda ett påstående, att sjelfva institutionen är öfverflödig!

Så anför man, att inrättandet af frilager torde hafva föga utsigt för sig här i landet, derför att detsamma är förenadt med så stora kostnader. Såsom herrarne hafva sig bekant, förutsätter förslaget, att kostnaderna skola bäras af dem, som anlita institutionen, men att staten icke skall betungas af några utgifter derför. Nå väl, det är sant, att frilagret medför dryga kostnader, det är något, som ej kan bestridas. Men å andra sidan bereder också denna institution så stora fördelar åt dem, som anlita densamma, att det endast är en räknefråga, hvilketdera som öfverstiger det andra, och på utgången af denna räknefråga beror, huruvida frilager kommer till stånd eller icke. Man kan emellertid förstå, att fördelarne skola vara ganska väsentliga, då köpmännen å ena sidan icke behöfva betala tull å de varor, som från frilagret utföras till utlandet, och å andra sidan genom frilagret beredas åtskilliga förmåner och lättnader derigenom, att de slippa hålla lagerrum, utan kunna begagna sig af de å frilagret befintliga magasinerna, att de der hafva en betjening, som är tränad i att behandla varorna, att de hafva tillgång till allehanda maskiner och redskap, som kunna behöfvas vid varubehandlingen, och att de kunna derifrån på jernvägsspår föra varorna direkt till konsumenten och så vidare, allt sådant, som, om det skall betalas af de enskilda köpmännen hvar och en särskildt för sig, stiger till ganska stora belopp, men som sannolikt, om allt på detta sätt kan betalas i sammanhang och på en gång, kommer att ställa sig mycket billigare.

Vidare har man sagt, att frilagersinstitutionen endast kan tillgodogöras af de större köpmännen. Men det är visst icke nödvän-

digt, att så skall blifva fallet. I andra länder har man anordnat saken så, att institutionen omhändertagits af bolag och på detta sätt vid behof kommit äfven den lilla affärsmannen till godo. På så sätt ordnad, kan frilagret mycket väl bereda fördelar åt den lilla köpmannen, som icke är kapitalstark, men i stället har intelligens, något, som icke alltid följer med besittningen af kapital. Han kan, äfven med begränsade tillgångar, genom frilagret komma till ganska stor omsättning och derigenom skapa sig välstånd, i samma mån omsättningen sker oftare. Detta är alldeles påtagligt, och det är enligt min mening sannolikt, att just de mindre köpmännen skulle komma att med fördel begagna sig af frilagret. Derigenom skulle man befrämja äfven ett annat ändamål, nemligen att bereda framgång åt de köpmän, som i täflan med andra väl äro i besittning af intelligens, men sakna kapital.

Ytterligare har det invändts, att frilagret skulle verka menligt för detaljhandeln. Det vore dock underbart, om något sådant skulle blifva följden, ty detaljhandeln kan ej direkt tillgodogöra sig frilagret; detta är till för importörerna. Men för detaljhandlaren skulle det emellertid erbjuda *den* fördelen, att denne finge en större marknad att välja på. I stället för att han nu är hänvisad företrädesvis till endast utländska agenter, skulle det uppstå täflan mellan dem och inhemska agenter samt tillfällena till att välja sålunda blifva för detaljhandlaren mångdubblade.

Alla de faror, som förespeglats skola följa af inrättande af frilager, såsom smuggling och minskning af tullinkomsterna, äro lätta att förebygga genom det reglemente för frilagret, som skulle fastställas. Sådana faror hafva icke visat sig uppkomma i andra länder, der man har en lång erfarenhet af institutionen. Denna erfarenhet har man i förslaget velat tillgodogöra oss, och skulle det i framtiden visa sig, att reglementet ej fyller sin uppgift i nu berörda hänseende, så vore ju ingenting lättare än att ändra och förbättra det i de afseenden, der förbättring behöfves.

Hvad gäller nu frågan? Den gäller helt enkelt ingenting annat, än att staten genom införandet af frilagersinstitutionen skall för handeln och industrien öppna tillfälle att konkurrera med utlandet under lättare vilkor än för närvarande. Detta är afsigten med denna institution. Huruvida den möjlighet, som såmedelst erbjudes åt handeln och industrien, verkligen skall komma att tillvaratagas, är en annan fråga, och om möjligheten skall blifva verklighet, det blir i alla händelser beroende af, huruvida det finnes bland våra affärsmän en sådan företagsamhet, att de vilja begagna sig af institutionen. Der en sådan företagsamhet finnes, der kan frilager komma till stånd, men icke annorstädes.

De fördelar, som jag hittills frambållit, inskränka sig företrädesvis till importen, och man säger, att om man underlättar importen, så motverkar man industrien. Detta är dock ett besynnerligt resonnement, så framt man verkligen anser, att det tullskydd, man

*Ang. förslag
till förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)*

Ang. förslag
till förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)

skaffat åt industrien, är väl afpassadt, ty i sjelfva skyddet sker ingen ändring. Man vill endast underlätta handelsverksamheten genom inrättande af en institution, som bereder möjlighet att befrämja varuomsättningen på ett behändigare sätt än förut. Ett sådant tillvägagående är alldeles enahanda med att anskaffa nya samfärdsmedel, och man borde således af enahanda skäl äfven vara motståndare till nya samfärdsmedel, ty de befrämja ju också handelsomsättningen och varuinförseln till landet. I alla händelser kan emellertid icke någon konkurrens för den inhemska industrien uppstå på det område, som omfattar allt hvad kolonialvaror heter. Dessa kunna ej blifva föremål för konkurrens med den inhemska industrien, då sådana varor ej inom landet produceras. Men man skulle kunna bereda våra egna köpmän tillfälle att sälja dessa varor på samma vilkor som danskarne, så att icke något så märkvärdigt vidare behöfde ega rum, som att en tredjedel af den svenska kaffeförbrukningen går öfver Danmark, hvilket har varit fallet. Denna artikel är dock ensam för sig så betydande, att, om den kunde göras till föremål för svensk köpmansverksamhet, vi deraf skulle erhålla de fördelar, som danskarne nu deraf bereda sig.

Detta allt eller fördelarne vid import är dock icke för mig det viktigaste, utan det viktigaste är, att man genom att inrätta frilager skulle befrämja vår export, icke blott vår reexport af införda produkter, utan äfven i sammanhang dermed afsättningen af vårt lands industriella öfverproduktion. Denna sida af saken är förtjent af synnerlig uppmärksamhet. Men möjligheten att härutinnan bereda vår industri lättnader har emellertid genom Första Kammarens beslut nu förfallit. Dock behöfver ej allt hopp gå alldeles förloradt, ty såsom bekant föreligger för närvarande under beredning en revision af tullstadgan, och i tullstadgan inrymmas föreskrifter om nederlag och transitoupplag. Det skulle, vid den utgång frågan om frilager nu fått, vara önskligt, att regeringen behagade beakta alla de möjligheter, som erbjuda sig att i nederlag och transitoupplag få ersättning, så vidt möjligt är, för det nu förlorade frilagret. Att dessa, sådana de nu äro, icke kunna medföra samma fördelar som ett frilager, beror naturligtvis på de många och stora svårigheter, som äro förenade med att begagna sig af nederlag och transitoupplag. Det skall nemligen vara tillsyn, skrivelser och inlagor, varorna förvaras der under två lås, man får ej komma dit på de tider man vill, man är bunden i sin verksamhet med afseende på skötseln af varorna och så vidare. Allt detta synes man böra kunna lindra och underlätta, och på sådant sätt skulle man kunna genom nederlagsinstitutionen i någon mån ersätta den frilagersinstitution, som man nu gått miste om. Detta skulle lända till nytta för reexporten och möjligen i någon mån upphjelpa den. Men icke skulle man derigenom kunna understödja våra näringar i att blifva af med sitt produktionsöfverskott. För att kunna utträta något i det afseendet ser jag ingen annan möjlighet än ett medgifvande till upprättande af kreditupplag,

motsvarande det kreditupplag, som finnes i Köpenhamn. De personer, som erhålla tillstånd till begagnande af dylikt upplag, få dit införa varor utan att betala tull för dem; varorna stå der under tullverkets kontroll, och från den importerade quantiteten afskrifves sedan hvad som åter utföres. Denna institution har i Köpenhamn verkat under hundra år utan ett enda missbruk. Och när man har sig bekant, hvilka stora fördelar den institutionen beredt Köpenhamns industriidkare, är det ju tänkbart och möjligt, att verkningarne skulle här visa sig ej vara mindre, om man här i landet kunde få till stånd en dylik institution, om ock i en eller annan modifierad form. Vidare skulle man ju äfven i samma syfte kunna vidtaga åtskilliga lättnader med afseende å restitutionen. Denna är nemligen icke något främmande institut för vår tullagstiftning, utan finnes der dylik lättnad redan medgifven med afseende å qvarnindustrien och skeppsvarfven. Alla för fartygsbyggnad behöfliga förnödenheter, som äro tullbelagda, få föras till skeppsvarfvet, der deras myckenhet annoteras af tulltjenstemännen; och sedan afskrifves från denna myckenhet hvad som visas vara användt till byggande af fartyg, utan att tull behöfver derfor erläggas.

Jag har velat nämna allt detta därför, att om vi icke snart lyckas få till stånd ett nytt förslag om frilager, vill det synas mig högst nödvändigt, att man på andra vägar söker åt vår industri bereda de fördelar, man skulle hafva vunnit genom frilagerinstitutionens införande.

Sedan jag uttalat denna min mening, är det gifvet, att jag delar den uppfattning, som gjort sig gällande i Kongl. Maj:ts proposition; och jag kommer därför att yrka bifall till densamma. Men då jag det gör, vill jag uttryckligen betona, att detta icke gäller den kungliga propositionens *detaljer*, och detta af det skälet, att denna proposition aldrig blifvit af utskottet underkastad någon detaljgranskning. Då utskottet nemligen beslutit sig för att ej gå in på hela det framlagda förslaget, ansågs det inom utskottet fullkomligt obehöfligt att granska förslagets detaljer. Det är med anledning häraf jag, då jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition, icke anser mig dermed uttala något annat, än att jag delar Kongl. Maj:ts uppfattning i det hela — utan förbindelse att i framtiden ställa mig till efterrättelse alla de detaljer, det kungliga förslaget nu innehåller.

Jag anhåller sålunda, herr talman, om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde herrar *Höjer*, grefve *Hamilton*, *Meyer*, *Ernst Carlson*, *Wijk*, *Hedgren*, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Olsson* i Sörnäs, *Lundgren*, *Trapp*, *Ericsson* i Jönköping, *Spangenberg* och *Kempe*.

Herr *Darin*: Herr talman, mina herrar! På den ort, jag har äran att här företräda, har den fråga, som i den kungliga proposi-

Ang. förslag
till förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
till förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)

tionen afses, allt ifrån frågans väckande här i landet följts med det allra lifligaste intresse. Detta intresse har gifvit sig uttryck i verk samma insatser i den utredning, som föregått den nu framlagda propositionen. Redan i den första af Kongl. Maj:t tillsatta komitén för denna fråga ingick en ledamot från vårt samhälle, hvilken allt sedan följt frågan med den mest lifliga och den mest insigtsfulla uppmärksamhet. Sedan hafva stadsfullmäktige i Malmö tillsatt en komité — en *permanent* komité — med uppdrag att följa frågans utveckling i alla dess skeden. Men det allra starkaste uttrycket för det intresse, med hvilket man inom vårt samhälle följt frågan, ligger deri, att man med uppoffringar af millioner rustat sig för att mottaga konsekvenserna af den nu framlagda kungliga propositionen. Man har redan genomfört eller är i färd att utföra betydande hamnutvidgningar; man har vidare planlagt andra liknande företag af synnerligen betydande omfattning och förberedt dem.

Att ett så lifligt intresse för denna fråga förefinnes på vår ort, har sin naturliga grund deri, att detsamma föranledts af en af de kraftigaste impulser som kan å något område förefinnas, nemligen nödvändighetens hela tvång. Med nödvändigheten menar jag då den för åtskilliga grenar af vår handel rent af tillintetgörande konkurrens, som öfvas särskildt från vissa af våra grannländer. De fria tullinstitutioner, som förefinnas i Danmark i form af frilager och frihamn äfvensom i Tyskland, särskildt i Hamburg genom dervarande frihamn, de nya kommunikationslederna, som underlätta förbindelsen mellan vårt land och Hamburg — dessa omständigheter hafva alla än ytterligare försvårat förhållandena, som redan förut voro bekymmersamma. Det kan därför ej vara annat än glädjande att se, att Kongl. Maj:t beaktat dessa omständigheter och att Kongl. Maj:t i motiveringen till nu föreliggande proposition framburit klara och öfvertygande skäl för densamma. Jag skall icke här upptaga tiden med att anföra alla de omständigheter eller ens många af de omständigheter, som af Kongl. Maj:t åberopats genom hänvisningar till det komitébetänkande, som ligger till grund för den kungliga propositionen; jag vill blott vända kammarens uppmärksamhet å ett uttalande, som må sägas utgöra den slutliga reflexion, hvartill Kongl. Maj:t på grund af för handen varande omständigheter kommit. Detta uttalande återfinnes å sid. 21 i betänkandet och lyder så: »Våra affärsmäns kraf på erhållande af tillfälle att af frilager sig begagna lärer också böra betecknas såsom mycket billigt. De kunna med skäl fordra att icke undanhållas ett medel att bestå i konkurrensen, om hvars gagn i andra länder de hafva erfarenhet. Och för öfrigt måste redan medvetandet, att de icke äro satta i samma fördelaktiga ställning som deras konkurrenter, verka förlamande på deras företagsamhet.» Jag tror, att detta uttalande till fullo visar befogenheten af hvad jag yttrat om den rent af tillintetgörande konkurrens, för hvilken åtskilliga af våra affärgrenar äro utsatta.

Detta förhållande gäller nog hela vårt land, men gifvet är, att

det förmimmes starkast och tydligast i de södra orterna. Derför helsade man äfven i vårt samhälle med synnerlig tillfredsställelse framläggandet af den kungliga proposition, som nu föreligger till kammarens behandling. Jag skall icke heller i denna punkt trötta kammaren med att citera de många beaktansvärda ord, som derutinnan förekomma i propositionen — jag ber blott att få såsom en sammanfattning säga, att tillfredsställelsen inom vårt samhälle med denna proposition kulminerade vid det uttalande, som läses å sid. 64 i betänkandet, der det heter: »Helt visst torde icke mer än en mening råda derom, att tillkomsten af en eller flere frihamnar i vårt land skulle bereda landets handel och industri och icke minst dess sjöfart en så kraftig häfstång till vidare utveckling, att staten bör i möjligaste mån befordra realiserandet af dylika företag». Med hänsyn till de rustningar, som man, enligt hvad jag förut anført, inom vårt samhälle sedan längre tid företagit i här ifrågavarande syfte, är det lätt att inse, att detta sista af mig citerade uttalande der upptogs med synnerlig tillfredsställelse.

*Ang. förslag
till förordning
om frilager
m. m.*

(Forts.)

Men om Kongl. Maj:ts proposition väckte tillfredsställelse, så väckte i sanning utskottets betänkande alldeles motsatta känslor. Utskottet påvisade med rätta, att frågan om frilager i sig innesluter tre frågor, nemligen dels frågan om frilagets förmåga att främja re-export och transitohandel, dels frågan om dess förmåga att främja tillverkning för export och dels slutligen frågan om dess förmåga att främja importen. Ur de två första synpunkterna kunde utskottet icke, huru gerna det än möjligen velat, finna något att invända, men i fråga om den tredje synpunkten menade utskottet sig kunna finna goda skäl för ett afstyrkande. Å sid. 68 i utskottets betänkande finnas de betänkligheter, Kongl. Maj:ts förslag väckt hos utskottet, sammanfattade i de få orden: »Det vore» — nemligen ett bifall till Kongl. Maj:ts framställning ur denna tredje synpunkt — »det vore i sjelfva verket att flytta den utländska konkurrensen in på lifvet». Här se vi det smärftulla uttrycket för utskottets uppfattning. Men det är ett argument, mina herrar, som är mycket ihåligt och som röjer utskottets bristande kännedom om de verkliga förhållandena. Och denna omständighet, att utskottet, eller åtminstone dess majoritet, röjer så liten bekantskap med de verkliga förhållandena, är så mycket mera förvånande, som utskottet inom sig innesluter en ledamot i den mest framskjutna ställningen, som visserligen icke är fackman härvidlag men som på grund af sina hemortsförhållanden borde hafva sig bekant omständigheter, egnade att ställa denna fråga i en annan belysning, än utskottet gifvit den.

Jag skall tillåta mig att blott med några få antydningar belysa de förhållanden, som gifvit anledning till utskottets citerade, smärftfyllda uttalande. Jag vill då till en början säga, att utskottet härvidlag alldeles missuppfattat afståndets betydelse i våra dagar. Mina herrar! Vi lefva icke under sådana kinesiska förhållanden, som utskottet tyckes anse; vi ha med all möjlig ifver förbättrat våra

Ang. förslag
till förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)

samfärdsselförhållanden, vi stå i den allra beqvämaste förbindelse med våra grannländer Danmark och Tyskland, och vi sträfva hvarje dag att ytterligare förbättra dessa kommunikationer och dermed äfven att minska afståndet till våra grannar. Och jag vill säga, att vi redan härutinnan hunnit så långt, att det är en fullständig anakronism, när utskottet uttalar den mening, att vi här skulle komma att flytta konkurrensen oss inpå lifvet. Nej, mina herrar, vi *hafva* redan konkurrensen inpå lifvet! Vårt bevillningsutskott må säga hvad det vill, och Riksdagen må besluta precis hvad den vill — vi kunna dock icke ändra utvecklingen. Importen kommer trots allt att ha sin gång, derom är ej tu tal, och frågan är blott, hvem som skall taga vinsten deraf. Frågan gäller, huruvida vårt land fortfarande skall vara, som det heter i utredningen angående Köpenhamns frihamn, ett uppland till Köpenhamn, om vi skola i handelshänseende lyda de bud, som skrivas i Köpenhamn och Hamburg, eller om vi skola förmå att skaffa oss en egen lagstiftning på detta område. Det är det, frågan gäller.

Jag vill i detta hänseende anföra blott några exempel, gripna ur det dagliga lifvet der nere. Hvad betyder det t. ex., om jag läser i en tidning — och det icke blott i malmötidningar, utan i sydsvenska tidningar i allmänhet — att en firma i Danmark utbjuder de och de varorna, under tillkännagifvande tillika, att, om köp sker till minst 25 kronors värde, köparen godtgöres den svenska tullsatsen för varan? Der drivfes ju då det allra uppenbaraste gyckel med våra tullinstitutioner. De danske köpmännen kunna afyttra sina varor till svenska afnämare i så små partier som för 25 kronor till lägre pris, än de svenske köpmännen kunna lemna, och *dessutom* godtgöra afnämarna den tull, som i Sverige kräfvdes vid varans *hederliga* införande — mycket ofta är ju införandet ohederligt.

Jag vill erinra om en annan yttring af detta oefferrättlighets-tillstånd. Uti handlingar, som bevillningsutskottet fått sig till kännedom meddelade, upplyses det, att handlande i södra Sverige — särskildt kanske i vår stad, som ligger Köpenhamn närmast -- finna sin räkning vid att från Malmö till Köpenhamns frilager returnera åtskilliga handelsvaror, för att på detta frilager med varorna företaga de manipulationer, som underlätta deras införande i vårt land. Här föreligger således ett ytterligare bevis på, huru man kringgår den skyddsmur, som man i Sverige vill uppresas mot importen af varor. Detta gäller naturligtvis framför allt på de orter, hvilka ligga på så att säga ett tuppfjåts afstånd från Köpenhamn, såsom de orter, hvilka äro belägna invid Sundet eller åtminstone ej alltför långt in i provinsen, och derifrån man mellan morgonen och qvällen kan göra en liten tripp till Köpenhamn, der göra sina inköp och så på aftonen gå till sängs hemma igen. Om också — såsom härom dagen erinrades, då denna fråga diskuterades här i kammaren — det icke går *lika* beqvämt för sig att från det öfriga Sverige göra en tur till Köpenhamn eller Hamburg, så hittar man nog i alla fall äfven från

der belägna orter vägen dit, åtminstone göra detaljhandlarne det. Och om icke de enskilda afnämarna kunna begagna sig häraf, så fins det dock utvägar, som äro lika bra som de man använder i södra Sverige, på det viset helt enkelt, att afnämarna uppsökas i sina hem af agenter för utländska köpmän, och detta sätt kan praktiseras lika bra i hela vårt land, ja, i de allra mest aflägsna bygder. Det är således ett fullständigt nonsens — jag dristar mig att uttala de orden — när bevillningsutskottet talar om att man under antydda förhållanden skulle »flytta den utländska konkurrensen in på lifvet». Nej, den fins nog här redan förut.

Emellertid befinner sig frågan nu i ett ganska prekärt läge. Första Kammaren har redan afslagit Kongl. Maj:ts proposition, och Andra Kammaren har nu att fatta sitt beslut. Dervid ter sig den lyckliga omständigheten, att Andra Kammarens samtliga ledamöter inom bevillningsutskottet varit i större eller mindre grad missnöjda med det resultat, hvartill utskottet kommit. Ty vi se, att det föreligger icke mindre än tio reservationer af ledamöter från denna kammare, och utaf dessa tio är det åtta, som obetingadt omfattat Kongl. Maj:ts proposition, och deribland en, som visat, att den utväg, som utskottet anvisat för frågans lösning — en utväg, som går ut på att konstruera en byggnad, till hvilken verlden ännu aldrig sett maken — icke kan hafva någon påföljd i verkligheten. En reservant, som i allmänhet omfattar de grundsatser, hvilka pläga betecknas med termen protektionism, har dock icke kunnat undgå att fästa sin uppmärksamhet vid den kinesiska mur, som utskottet velat uppföra och som icke skulle få hafva någon port, som öppnade sig inåt landet, och således icke skulle tillåta den öfverproduktion, som i vissa fall icke kan undvikas på frilagrets område, att bana sig väg inåt landet. Härigenom skulle det hela blifva illusoriskt, såsom ock herr Fredholm i sin reservation så tydligt påpekat. — Nog af, sådan är ställningen i detta ögonblick, och jag vill be kammaren egna sin uppmärksamhet deråt, att ingen af kammarens ledamöter inom bevillningsutskottet varit till freds med det resultat, hvartill utskottet kommit. Deri ligger, menar jag, en maning till denna kammare att förfara så, som dessa reservanter gjort, det vill säga att gifva sitt tydliga missnöje till känna med utskottets förslag och utan att ingå i någon pröfning af enskildheter gifva sitt bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Om kammaren gör detta med all den kraft, hvaraf kammaren är mäktig, om kammaren gör detta med samma enighet, hvarmed den förliden onsdag uttalade sig uti två för vårt land högst betydelsefulla frågor, så är jag öfvertygad om, att Kongl. Maj:t skall förstå hvad detta innebär — att det innebär den innerligaste förhoppning, att Kongl. Maj:t icke skall af hvad som i denna sak förekommit i Första Kammaren låta sig afhållas från att å nyo framkomma med det nu föreliggande förslaget eller ett detta snarligt.

Herr talman! Efter att hafva yttrat dessa ord ber jag att få instämma i herr Fredholms yrkande.

*Ang. förslag
till förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.*

Herrar *Faxe, Thylander* och *Antonsson* förenade sig i detta anförande.

(Forts.)

Herr Petri: Då denna fråga sista gången var före här i kammaren, tog jag mig friheten att angifva min ställning till densamma, och denna var i korthet den, att jag hyste stora sympatier för Kongl. Maj:ts förslag, ehuru jag för att vinna något i denna fråga gått med på den kompromiss, som framstälts af utskottsledamöter från Första Kammaren och som resulterade i det förslag, hvar till utskottet kommit. Då nu emellertid Första Kammaren icke godkänt denna af dess utskottsledamöter föreslagna kompromiss, så anser jag mig dermed löst från densamma och oförhindrad att framhålla, det jag fortfarande anser, att Kongl. Maj:ts förslag skulle med några få detaljändringar vara för oss lämpligt. Jag anser det vara för våra affärsmän och våra industriidkare alldeles af behovet påkalladt att i sin konkurrens med utlandet få en sådan rättighet, som står utländingen till buds, och ehuru jag är varm skyddsvän, kan jag dock icke finna, att ett antagande af förslaget om frilagets införande skulle på minsta vis inverka menligt för protektionismen. Jag anser tvärtom, att förhållandena skulle bli bättre än förut, ty då det är så nära som i Köpenhamn en sådan frilagetsinstitution fins, så hafva vi faktiskt olägenheterna deraf, under det att vi sakna alla dess fördelar, ty derifrån kan t. ex. emballagefritt införas en massa gods, som eljest skulle vid import hit till riket förtullas med emballage. För att afhjelpa denna oegentlighet föreslår den kongl. propositionen en ändring i tulltaxan. Det skulle således för oss vara förmånligare att hafva ett frilager i Malmö än att använda det i Köpenhamn inrättade.

Jag skall nu icke vidare uppehålla kammarens tid, utan jag ber endast att med instämmande i de ord, som herr Fredholm anför i afseende på vissa detaljer i Kongl. Maj:ts förslag, få för närvarande yrka bifall till detsamma.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg. Herr talman, mina herrar Jag instämde visserligen i det yttrande, som herr Fredholm här nyss hade, men jag skall i alla fall be att få ytterligare tillägga några ord.

I det anförande, hvarmed herr statsrådet och chefen för finansdepartementet inledde den sakrika utredning, han egnade denna fråga, då densamma förra gången här var före i kammaren — d. v. s. vid det tillfälle, då betänkandet återremitterades till utskottet — framhöll herr statsrådet, hurusom man icke får ställa alltför stora fordringar på landets köpmän, så länge som lagstiftningen visade så litet tillmötesgående mot handels kraf, som den dittills gjort. Jag tror, att detta är ett yttrande, som behöfver starkt understrykas; en hvar, som något sysslat med handel, har säkerligen fått erfarenhet af, huru sanna dessa ord äro.

Jag har begärt ordet äfven för att nu, liksom då vi i lördags behandlade en tullfråga, framhålla, hurusom det protektionistiska systemet ovilkorligen kräfvat genomförande af vissa anordningar, för att icke landets handel alltför mycket skall gå tillbaka. Här har utaf flere talare framhållits den betänkliga konkurrens från utlandet, hvarmed vårt lands köpmannakår måste räkna, en konkurrens i synnerhet från Tyskland och från Danmark, från sistnämnda land särskildt på grund af Köpenhamns frihamn. Det gäller då, att vi här må vidtaga liknande åtgärder, som våra grannländer vidtagit. Det faller väl t. ex. aldrig en tysk man in — vore han äfven den ifrigaste protektionist — att vilja motarbeta de tyska frihamnarna, det faller honom icke in att verka emot institutioner, jemförliga med de här föreslagna frilagren — detta faller honom icke in af den enkla anledningen, att han vet, det handeln länder till hela landets nytta och därför att han inser, att i samma ögonblick som dessa ryssnämnda institutioner försvinna, går också handeln i sin helhet i väsentlig mån tillbaka. Jag vill då hemställa, huruvida det icke vore skäl i, att man också här i detta land finge ögonen öppna för betydelsen af fullt liknande institutioners inrättande.

Man torde väl här knappast behöfva ingå på någon granskning af de utaf utskottets majoritet anförda skäl; dessa skäl äro redan kalftrade från olika håll, och den, som genomläst detta utskotts- betänkande, har också funnit, hurusom dessa skäl, som nu upprepats af utskottsmajoriteten, förutsetts redan af komiterade; äfven i Kongl. Maj:ts proposition äro de upptagna och på synnerligen lyckligt sätt bemötta. Utskottets majoritet har, som sagdt, icke kunnat för sina åsikter framdraga ett enda nytt skäl, utan det är endast de gamla, åter och åter vederlagda skälen, som utskottet anført.

I detta sammanhang skall jag be att få framhålla en annan sak. Om herrarne gå igenom detta utskotts- betänkande, skola herrarne komma under fund med, bland annat, hurusom utskottet på det mest betänkliga sätt sammanblandar en-gros-handeln och detaljhandeln behof, och hurusom utskottet vidare, såsom också af en talare på malmöbänken framhållits, betraktar Sverige såsom ett land, som är fullkomligt afskildt från utlandet. Derhän hafva vi dock dess bättre ännu icke kommit, och vi lära väl ej heller, med nutidens förbindelser folken emellan, behöfva frukta att någonsin komma dit. Utskottets majoritet betraktar, synes det, handeln nästan såsom någonting för landet skadligt. Det säges t. ex. på sidan 70 i utskotts- betänkandet, att vi icke behöfde några frilager, »helst som importen under de senaste åren varit i ständigt stigande och således icke synes vara i behof af ytterligare lättnader». Detta är ju ett rent nonsens; meningen med frilagerns inrättande är väl icke att befordra importen, utan meningen dermed är ju att ställa så till, att den förtjenst, som följer med handel, skall stanna kvar i Sverige och icke gå öfver till våra grannar, som vi ju ändå kunna vara goda vänner

*Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.*

(Forts.)

Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.

(Forts.)

med, oaktadt att man i alla fall först måste se till, att man sjelf kan lefva.

Nu är det emellertid så, att vår handels utveckling allt mer och mer börjar gå i den riktningen, att den idé, som danskarne haft med anläggningen af sin frihamn, börjar realiseras. Våra köpmän å vestkusten och i södra Sverige känna detta alltför väl; de hafva sannerligen en lefvande erfarenhet af att danskarne fått rätt i deras uttalade slagord — eller kanske rättare sagdt sats — hvilket också blifvit här förut citeradt från malmöbänken, eller att »Sverige är Köpenhamns naturliga uppland». Den ena artikeln efter den andra blir man tvungen att taga öfver Köpenhamn, på grund af de afvita anordningar beträffande handeln, hvilka finnas här i vårt land, eller rättare sagdt till följd af bristande anordningar, ty det finnes ju icke några som helst anordningar för att möta konkurrensen utifrån, och lagstiftningen lägger hinder i vägen för vidtagandet af sådana anordningar.

Nu har utskottets majoritet — jag säger så, ty lyckligtvis har ju så godt som alla denna kammars män i utskottet på ena eller andra sättet reserverat sig — föreslagit, att vi skola inrätta frilager för export. Inser man då icke, att man, äfven om man finge sådant frilager, icke sätter den svenske köpmannen i stånd att med framgång konkurrera med affärsmännen i de närliggande länderna, så länge dessa hafva anstalter, som vida bättre tillgodose handelsn behof.

Jag skall be att få framhålla ett litet exempel på, huru galet det skulle ställa sig i somliga afseenden. Till ett frilager vore det ju meningen, att man skulle kunna taga in sådana artiklar, som här förut nämnts, bland dem kaffe. Den svenske köpmannen är nog djerf att tänka, att vi skulle kunna, lika väl som danskar och tyskar, träffa en sådan anordning, att vi skulle kunna reexportera under lämpliga förhållanden. Han tar in ett större lager kaffe, men så ställa sig händelsevis konjunkturerna på det sättet, att det skulle vara lämpligare att afyttra detta kaffe inom landet än på den utländska marknaden, hvilket förhållande mycket väl kan inträffa. Då skulle, enligt utskottsmajoritetens frilagersförslag, han icke hafva rätt att taga in detta kaffe inom landet, utan han finge då reexportera det till Danmark eller Norge eller något annat land och så taga det tillbaka till Sverige igen. Men våra konkurrenter — danskarne t. ex. — de expediera direkt från sina lager. Detta frilager för export är en så afvita anordning, att jag för min del får säga, att jag är glad öfver, att Första Kammaren slopat det, så att icke Andra Kammaren utsatts att falla för frestelsen att godkänna det.

Man har sagt: »Låt oss bara få ett sådant frilager; sedan går det på samma sätt som med slagthuslagen». Men här tror jag, att man gjort upp räkningen utan värden. I fråga om slagthuslagen förhöll det sig så, att landets landtbrukare hade en påtaglig fördel af att densamma skulle blifva antagen. Jag vågar nu visserligen påstå, att landets landtbrukare äfven skulle hafva nytta af frilagersinstitu-

tionens införande, men denna fördel är dock icke så direkt och påtaglig, och därför skulle det mycket väl kunna inträffa, att om Riksdagen nu antagit utskottsmajoritetens förslag, så hade vi sedan stått der och fått vänta i många Herrans år, innan något bättre kommit till stånd. Derför beklagar jag från den synpunkten icke Första Kammarens beslut, oaktadt jag måste beklaga den brist på insigt om behovet af att något göres i detta afseende, som Första Kammaren genom sitt beslut visat.

*Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)*

I Tyskland och Danmark och snart sagdt öfver allt har man kommit under fund med, att alla de olika näringsgrenarna, jordbruk, industri och handel, stödjå hvarandra, och att man därför bör ordna så, att de alla trifvas och blomstra, ty då mår landet väl, men det har man ännu icke kommit under fund med här. Likväl gläder jag mig öfver, att Andra Kammarens utskottsledamöter reserverat sig på sätt som skett, och jag vågar uttala samma förhoppning, som uttalades från malmöbänken, att Andra Kammaren måtte visa, att den förstår hvad här är fråga om genom att bifalla det af herr Fredholm gjorda yrkandet.

Häruti instämde herrar *Nydal, Styrländer, Kinnman och Berg* i Göteborg.

Herr Wallenberg: Sorgligt nog är frilagersfrågan fallen för innevarande riksdag. Det har skett genom omständigheter, som vi icke kunnat förekomma, och uttalanden i denna fråga ske därför uteslutande på den grund, att man vill söka föranleda, att frågan snart måtte återkomma.

Men om således frågan här har fallit, så fins det, mina herrar, en annan väg, på hvilken man möjligen skulle kunna ernå ett eller annat af de önskemål, som man vid dess genomförande har uppställt. Jag menar de partiella reformernas väg. Jag har särskildt fått detta klart för mig, sedan jag åhört ett föredrag, som för några dagar sedan hölls i nationalekonomiska föreningen af byråchefen i kongl. generaltullstyrelsen Hammarström öfver det nya förslaget till tullstadga. Det framgick af det föredraget, att åtskilligt skulle kunna åtgöras i syfte att på administrativ väg undanrödja tunga former och svårigheter för handel och sjöfart. Och det är med uttalande af den önskan, att den administrativa vägen måtte begagnas för att undanrödja sådana hinderliga former, som jag här velat påpeka detta. Det är ju klart, att man måste söka anlita alla medel för att kunna åstadkomma, att varor fritt och obehindradt kunna flyttas från ett land till ett annat. Det är först då sådant sker i stor utsträckning, som vi kunna ha allt det gagn af handel och sjöfart, som andra stora handelsidkande länder redan ernått.

Af det förslag till ny tullstadga, som föredrogs vid nyssnämnda möte, framgick, att det är åtskilliga reformer, som på generaltullstyrelsens förslag troligtvis komma att vidtagas. I dessa ser jag

*Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)*

intet annat än godt, men jag vill derjemte gifva uttryck åt en mening, som här i Stockholm hos köpmannakåren gjort sig gällande, den nemligen, att Kongl. Maj:t vid eventuelt framläggande af ett nytt förslag, vare sig i sammanhang med frilagersfrågan eller sjelfständigt, sökte *borttaga dragareinstitutionen*. Denna hämmar nemligen i viss mån varors fria transport mellan länderna, och det vore därför en stor fördel att få den borttagen. Man har sagt, att det skulle föranleda kostnader för statsverket, men kostnaden är icke så stor som den vinst man skulle ernå genom att få en mera obehindrad trafik för varor länderna emellan. Det är ju onaturligt, att, om exempelvis en afsändare af gods i Moskva skall försända varor till Sköfde, han måste vidtala en person i Stockholm, att han åtager sig ett särskildt besvär med transport af varorna från kajen till tullpackhuset och från tullpackhuset till jernvägsvagnen. Hvad skullen I, mina herrar, säga, om man, då man ville skrifva ett bref härifrån till Berlin, skulle behöfva engagera en person, som styrde om, att brefvet förhjelptes öfver gränsen. Det är onaturligt att tänka sig något sådant, och om några år skall man finna, att ett dylikt tillvägagående med afseende å varor är lika onaturligt som i det nyss anförda exemplet med afseende å brevet.

Om nu detta måste anses såsom en olägenhet, så vill jag därför gifva uttryck åt den önskan, att sådana olägenheter måste afhjelpas, och att derjemte de partiella reformernas väg måtte användas till så stor utsträckning som möjligt i syfte att borttaga sådana skrankor och tunga former, som nu betunga handeln.

Jag ber att få ansluta mig till herr Fredholms yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr *Sjövall* instämde med herr Wallenberg.

Friherre von Knorring: Herr talman, mina herrar! Om jag i dag skulle hafva någon uppgift, så vore det den att å ena sidan i visst hänseende försvara utskottet och å andra sidan att i visst hänseende kritisera detsamma; ty såsom herrarne sett af min reservation, kan jag icke helt och hållet instämma i utskottets förslag.

Hvad först frågan beträffar, om utskottet handlat rätt i att icke tillstyrka ett frilager för import, så kan jag icke annat än instämma i dess åsigt. Det förefaller mig nemligen alldeles naturligt, att ett frilager för import, der således varor, införda från utlandet, kunde uppläggas, ehuru sådana af samma slag äfven tillverkades i Sverige, skulle medföra skada för den svenska industrien. Man har visserligen stundom förnekat detta, men man har enligt min åsigt icke förmått att göra det med tillräckligt bevisande kraft. Om köpmännen skulle begagna sig af ett sådant frilager, så är det alldeles klart, att det skulle ske på den grund, att de kunde skaffa sig någon ekonomisk fördel deraf. Hvari skulle då denna fördel bestå, om icke deri, att de varor, som intagas från utlandet och läggas på fri-

lager, skulle vid försäljningen inom landet stå dem till billigare pris, än om de importerade dem den vanliga vägen. Men erhålla köpmännen sina varor till billigare pris, så kunna de äfven sälja dem billigare, och då de varor, som tillverkas i Sverige, till sina pris naturligtvis regleras af prisen på de varor, som importeras, så är det fara värdt, att prisen å här i landet tillverkade varor komme genom importfrilagret att falla. Detta förefaller mig helt naturligt, och det finnes verkligen personer, som förorda frilager, men dock erkänna det. Jag har här i min hand ett referat i Stockholms Dagblad öfver förhandlingarna i denna fråga i Första Kammaren för en vecka sedan. Jag kan naturligtvis icke gå i borgen för referatets rättighet, men den nämnda tidningen brukar referera ganska bra. Det var då en högre embetsman derstädes — jag säger icke namnet, då jag ej vet, huruvida referatet är riktigt — som ifrigt yrkade bifall till det kongl. förslaget, men på samma gång sade: »Om utskottets fruktan för att det (frilagret) skulle medföra nedgående pris och afbräck för industrien också var i någon mån berättigad, så hade dock vår industri visat sig kunna motstå än skarpare ingrepp. Skulle det i något fall visa sig, att ett större prisfall förorsakades, så kunde ju tullsatsen höjas.»

Der sen I, mina herrar, ett erkännande i den riktning jag nämnt af en ifrig anhängare till det kongl. förslaget. Han har också antydtt ett botemedel, som skulle kunna tillgripas, nemligen höjning af tullsatserna, men detta kan jag icke gilla, ty skulle sådant sättas i fråga, så återfinge vi tullstriderna, hvilket nog ingen skulle önska.

Det har sagts i dag, att yrkandet på bifall till Kongl. Maj:ts proposition icke innebär ett gillande af alla dess detaljer. Jag förstår icke riktigt, hvad det vill säga att på det sättet yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Det har emellertid icke någon större betydelse nu, sedan frågan fallit i Första Kammaren. Jag vill dock fästa uppmärksamheten vid, att då det af den kongl. propositionen synes framgå, att Kongl. Maj:t ansett det vara nödvändigt att förhindra detaljhandel från frilager, så är det sannolikt, att de, som nu vilja yrka bifall till den kongl. propositionen i hufvudsak, äfven gilla dess 16 §, som afser att reglera denna sak. Enligt min åsigt kan 16 § i den kongl. propositionen icke utesluta möjligheten af att detaljhandel kommer till stånd vid frilagren. Det medgifves i den kongl. propositionen, att varor der uppläggas till beskådande för dem, som vilja besöka frilagret, men det får der icke säljas något af dem. Men hvad betyder detta? Köparen kan ju gå ut från frilagret och ställa sig utanför porten, hvarefter de utsedda varorna förtullas och bäras ut till honom. Eller om detta skulle kunna hindras, finnes åtminstone intet hinder för att lasta varorna på vagn och föra dem hem till honom. Det finnes heller ingenting, som hindrar, att köpmannen, som har varor på frilager, på sitt kontor tillhandahåller prof på dessa varor och der tager emot beställningar, hvarigenom

*Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)*

samma förhållande uppkomme, som om detaljhandel egde rum på sjelfva frilagret. Komitén säger äfven, såsom herrarne finna på 85 sid. af dess betänkande, att anmärkningen, att detaljhandel ej bör få drifvas på frilager, icke vore utan berättigande, och derfor borde en sådan handel förekommas, då eljest de handlande, som begagnade frilagret, otvifvelaktigt skulle komma i en bättre ställning än deras yrkesbröder, som icke kunna begagna detsamma. Detta är mycket beaktansvärdt. Det är naturligt, att från den synpunkt, jag ser frågan, jag icke kunnat gilla Kongl. Maj:ts bestämmelser i detta afseende.

Äfven är det rätt märkvärdigt, att undantag göres för en sådan artikel som spannmål; man kan väl näppeligen anföra något starkare skäl, hvarför icke samma följder skulle uppkomma af upplägandet af industriella varor å frilager, som man anser skulle inträffa rörande spannmål.

Hvad beträffar kolonialvaror, får jag erkänna, att importen af dessa varor för närvarande är förenad med vissa olägenheter, som kunde afhjelpas genom frilager, olägenheter, som bestå deri, att importören på grund af nu gällande tullbestämmelser får betala tull äfven för sådant af den införda varan, som är skämtdt eller eljest saknar värde. Icke behöfver dock frilager derfor införas, då det icke torde vara omöjligt att ändra nederlagsbestämmelserna så, att man får sortera på nederlag upplagda kolonialvaror, innan man förtullar dem.

Man har här sagt, att det med frilagersinstitutionen icke afses att till förmån för handeln skada den inhemska industrien, utan att man med densamma endast afser att sätta våra köpmän i stånd att konkurrera med de utländska köpmännen, som hit importera varor. Ja, det må väl vara, att detta är meningen, men det är icke alltid så säkert, att den effekt, man åsyftar, verkligen inträffar, hvarförutom det kan inträffa ganska mycket mer än det, som man vill skola inträffa.

Det har talats om Köpenhamns frihamn och huru mycket som säljes derifrån till vårt land. Tro då herrarne verkligen, att, om man inrättade några frilager på vestkusten, dessa skulle kunna konkurrera med Köpenhamns frihamn? Nej, ingalunda, enligt min tro. Alla omkostnaderna för ett frilager skulle bestridas af dem, som uppsätta och begagna detsamma. Men hvad Köpenhamns frihamn beträffar, så har staten der skjutit till betydliga summor. Om jag ej minnes orätt, förband sig staten att skjuta till cirka 900,000 kronor. Vidare har Köpenhamns hamnväsen lemnat betydliga tillskott. Frihamnen betalar ej heller några skatter för sina byggnader. Den har icke några hamnafgifter för fartygen, utan endast afgifter för de varor, som införas från frihamnen till Köpenhamn; och föras varor från frihamnen till Sverige, så blir det endast här, som de danska importörerna få erlägga hamnafgifter. Danmark har vidare inga fyr- och båkafgifter för fartygen och ej heller några lastpenningar; dessutom betalar staten utan ersättning tullbevakningen och tulltjenste-

männen, som verkställa förtullningen af varorna. Enligt Kongl. Maj:ts förslag om frilager skulle deremot här i Sverige den enskilde gifva staten ersättning för detta. Med ett ord, Köpenhamns frihamn åtnjuter så många förmåner, som ej skulle beredas våra frilager, att det vore fåvitskt att tro, att de ifrågasatta frilagren i vårt land skulle kunna konkurrera med de stora frihamnarna i Hamburg och Köpenhamn.

En talare yttrade sig om importen af kaffe och påstod, att $\frac{1}{3}$ af det kaffe, som konsumeras här i Sverige, tages öfver Köpenhamn. Jag tror icke, att denna uppgift är fullt riktig, ty om jag ej läst orätt, importerades till Sverige år 1898 för omkring 4,300,000 kr. kaffe öfver Danmark, under det att hela importen belöpte sig till en summa af cirka 22,400,000 kronor. Öfver hälften af kaffeimporten — eller för mellan 13 och 14 millioner kronor — kom öfver Tyskland, sannolikt via Hamburg. Tro herrarne verkligen, att, om vi upprättade några frilager på vestkusten, det skulle komma in till vårt land mindre kaffe öfver Tyskland? Nej, sannolikt icke. Om man vill vid importen af kaffe få detsamma sorteradt i ett frilager för att slippa betala tull för det, som är odugligt, så kan den sorteringen ske lika bra i Hamburg som i ett svenskt frilager, och de tyska köpmännen importera naturligtvis dylika varor i väldiga kvantiteter, hvarigenom de erhålla dem för billigt pris. Det är för öfrigt sjöfartens underlättande, som bidrager ofantligt mycket till att kolonialvaror kunna importeras billigt, samt att de kunna tagas direkt från den plats, der de produceras, och sjöfarten har så många förmåner i frihamnarna, att konkurrensen med dem är i min tanke för frilagren omöjlig.

Jag talade nyss om spanmålen. Jag såg i 1898 års statistik, att det från Danmark infördes samma år för cirka 4 millioner kronor råg och hvete. Ja, då borde man väl hafva rättighet att äfven upplägga spanmål på frilager här i Sverige, om det är riktigt, att genom sådant upplag svenske köpmän skulle kunna konkurrera med utländske. De borde väl då få konkurrera med danskarne äfven i afseende å spanmål. Men det har man dock icke velat föreslå.

Det har af en talare yttrats åtskilligt beträffande handeln i vårt land. Jag är den förste att erkänna, att man bör göra mycket för handelns förkofrande och för höjande af inkomsten af densamma. Jag har förut vid flera tillfällen hört påstås, att handeln i vårt land skulle stå tillbaka. Jag undrar dock, om icke den svenska handeln har utvecklats ganska betydligt på de senare åren. Jag kan bevisa det åtminstone indirekt. Vi veta ju alla, att den industriella produktionen i vårt land har ökat ofantligt under de senare åren. Dess värde uppgick för 10 år sedan enligt statistiken till knappt 300 millioner kronor, men nu torde dess värde närma sig 1,000 millioner, låt vara att sedan fem år några varuslag upptagas i vår statistik, hvilka ej voro nämnda der för tio år sedan. Importen har likaledes

*Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)

ökats under de senare åren ganska betydligt. Den steg från 1896 till 1897 med cirka 50 millioner och från 1897 till 1898 — det sista året, för hvilket vi hafva en färdig statistik — med ytterligare cirka 50 millioner. All dylik ökning kommer gifvetvis handeln till godo, ty jag kan icke förstå annat, än att större delen af de industriprodukter, som tillverkas i landet, afsättas genom svenske köpmän, liksom äfven att större delen af importen verkställas af svenske köpmän.

Jag tillåter mig äfven att anföra en annan omständighet, som kanske är mera direkt bevisande, nemligen den omständigheten, att då de, som äro taxerade för inkomst af handelsrörelse, år 1897 voro taxerade till sammanlagdt cirka 46,200,000 kronor, så hade siffran år 1898 stigit till cirka 49,700,000 kronor, d. v. s. köpmännens inkomst hade på ett år stigit med $3\frac{1}{2}$ millioner kronor, hvilket icke är så obetydligt.

Det torde vara tid att lemna denna del af frilagersfrågan. Jag började med att säga, att jag icke i allt kunde gilla utskottets hemställan, och det synes äfven af den reservation, jag vidfogat betänkanudet. Utskottet tyckes förutsätta, att det skulle uppstå benägenhet att anlägga fabriker eller industriella anläggningar vid frilager äfven under sådant förhållande, att de, som anlade dem, icke skulle få någonsin eller på något sätt importera den minsta del af det, som der tillverkades, till Sverige. Visserligen hade de alltid den möjligheten att kunna exportera varan ifrån frilagret till utlandet och sedan låta den komma tillbaka till Sverige, men då skulle ju dubbla fraktkostnader uppkomma. Jag kunde icke gå med på utskottets stränga förslag af fruktan, att, om det antoges, det icke alls blefve något exportfrilager inrättadt. Men jag anser det vara ofantligt viktigt, att det för närvarande göres allt hvad göras kan för att befordra exporten ifrån vårt land, då man vet, i hvilken dålig ställning vår handelsbalans för närvarande befinner sig.

Denna omständighet är också en anledning, hvarför jag icke kan vara med om importfrilager, ty sådan institution skulle befordra importen af utländska varor, hvilket skulle ytterligare skada handelsbalansen.

För att uppmuntra till anläggande af exportfrilager, borde man, enligt min åsigt, bereda dem, som ville göra industriella anläggningar å sådant, tillfälle att under någon form få importera mindre öfverskott och affall af deras tillverkningar, såsom jag låtit förstå i reservationen.

Med anledning häraf, herr talman, skall jag be att få framställa följande särskilda yrkande: att Riksdagen måtte, med förklarande, att den kongl. propositionen icke kunnat vinna Riksdagens godkännande, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa utredning, om och under hvilka vilkor en frilagersinstitution, endast afsedd för reexport- och transitohandel samt bedrivande af tillverkning för export, men hvarvid tillstånd att mot erläggande af tull importera mindre öfverskott af nämnda tillverkning jemte affall af densamma kunde erhållas, lämpligen skulle

kunna, utan uppföringar för statsverket, här i landet inrättas, samt derefter till Riksdagen inkomma med de förslag till lagstiftningsåtgärder, hvartill utredningen kan gifva anledning.

*Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.*

(Forts.)

Herr Darin: Herr talman! Endast några få ord! Jag vill särskildt tacka herr Petri för det goda handtag han gifvit alla dem, som intressera sig för ävägbringande af den institution, som här är i fråga, och jag vill härvid endast konstatera några fakta.

Herr Petri är köpman och bör i denna sin egenskap samt särskildt som styrelseledamot i en hela landet omfattande köpmannaförening hafva en djupare inblick i hithörande förhållanden än de fleste i denna kammare, ja, kanske än någon i denna kammare. Han bör sålunda tillerkännas full sakkunskap härvidlag. Men herr Petri är tillika protektionist och derigenom manad att behandla frågor af detta slag med all möjlig varsamhet.

Det är det ena faktum jag vill konstatera. Det andra är det, att herr Petri har de ledamöter i kammaren till upplysning, hvilka icke kunna hafva en omedelbar uppfattning af dessa saker, betonat, att frilagersinstitutionen, hvarom här är fråga, redan förut finnes, på det sätt likväl, att vi hafva alla möjligen förefiutliga olägenheter, men att våra grannar taga hela vinsten af denna institution. Det är således icke fråga om att skapa den; ty den finnes redan.

Jag begagnar också tillfället att konstatera ett faktum, som är betydelsefullt, och hvartill friherre von Knorrings yttrande gifvit mig anledning, nemligen att friherre von Knorring till full evidens bevisat, att frilagersinstitutionen bör kulminera i frihamnsinstitutionen. Det är också hvad den kongl. propositionen har på det mest öfvertygande sätt konstaterat och bevisat.

Herr talman! Ingenting har förekommit sedan mitt första anförande, som föranleder mig att i någon mån dämpa den ifver, hvarmed jag yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Snarare hafva omständigheter inträffat, som gifva ökad kraft åt detta yrkande. Jag påvisade nyss, att alla de, som fått kammarens förtroende att sitta såsom ledamöter i bevillningsutskottet, i större eller mindre mån varit missnöjda med utskottets förslag. Herr Petri har här i dag gått så långt, att han yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Friherre von Knorring håller ännu på en liten jemkning, men är med i sjelfva kärnpunkten, nemligen i fråga om betydelsen af en frihamn. Och är blott friherre von Knorring med om frihamn, så kommer frilager af sig sjelft. Ty om det blir frihamn på någon eller några orter, så måste det uppkomma frilager på många orter, emedan det aldrig kan bli tal om, att, om några orter få en förmån för sig, som tillika är en förmån för hela landet, de andra orterna skulle försumma att vilja dela denna förmån. Och det är klart, att kan friherre von Knorring vara med om en eller flere frihamnar, måste han också vara med om frilager, och det i hela den vidsträcktaste betydelsen af detta ord.

*Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)*

Herr Meyer: Herr talman! I fall frågan befunnit sig i det läget, att det kunde blifva tal om en kompromiss med Första Kammararen, så skulle möjligen det förslag, som af friherre von Knorring framstälts, vara användbart. Men nu har frågan genom Första Kammararens beslut fallit, och det kan icke blifva tal om kompromiss, utan återstår endast för Andra Kammararen att uttala sin opinion i frågan. Och då hemställer jag, om icke denna kammare fortfarande vill intaga samma ställning till frågan, som den flera år förut gjort, och gifva uttryck åt detta genom att bifalla Kongl. Maj:ts förslag. Det synes mig vara så mycket mera skäl att göra detta, om man besinnar, huru ofantligt litet det är, som handelns, näringarnas och industriens målsmän under de senaste tjugu åren begärt. Hvad de begärt är ingenting annat än en tillåtelse för handeln och industrien att på egen bekostnad anskaffa och använda ett modernt redskap, utan hvilket de icke anse sig kunna täfla med de utländska konkurrenter, hvilka redan sedan många år tillbaka innehaft detta moderna redskap. Och det kongl. förslaget om frilager är icke något annat än ett slags tillståndsbevis, som upptager de vilkor, under hvilka Kongl. Maj:t ansett, att detta tillstånd kan lemnas handeln och industrien att använda frilagersinstitutionen på sådant sätt, att de icke genom densamma kunna skada vare sig statens eller någon enskilds intresse.

Det är hela den enkla frågan; och jag ber, herr talman, att få biträda herr Fredholms förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Persson* i Rinkaby, *Trolle, Eriksson* i Elgered och *Lundström*.

Herr Fredholm: Herr talman! Jag begärde ordet för att i allra största korthet få bemöta något af hvad friherre von Knorring uttalade. Han ville göra gällande den satsen, som också utskottets majoritet förfäktat, att frilager skulle kunna ur protektionistisk synpunkt medföra den faran, att tillverkningsprodukter — som han sade — genom att tagas in i landet från frilager skulle kunna säljas för billigare pris än samma produkter, om de toge den vanliga vägen genom tullen, och att således på det sättet en betänkelig konkurrens med den svenska industrien skulle kunna uppstå. De skäl, som han anförde för denna sin mening, vill jag icke nu upptaga till bemötande. De voro uppkonstruerade skäl. Och om man skulle underkasta dem en närmare granskning och lägga till åtskilligt annat, som dervid också bör tagas i betraktande, så tviflar jag, att någon skulle komma till det resultat, hvartill han kom. Men en sådan granskning behöfves i sjelfva verket icke. Ty det är tydligt och klart, att om det, som han befarade, skulle komma att inträffa, så är ju i närvarande stund förhållandet alldeles detsamma med frilagret och frihamnen i Köpenhamn. Och då kan jag icke se, att icke vår industri nu lider samma intrång från frilagret i Köpenhamn, som om frilager hos oss kommer

till stånd. Tullen få importörerna betala i båda fallen. Den enda skillnaden blir transportkostnaden. Men storleken af denna kostnad beror på, hvar köparen bor. Om han bor nära Köpenhamn, så blir det för honom billigare att taga varan från Köpenhamn, än om han bor i Stockholm, och då är inverkan af frihamnen i Köpenhamn större. Bor han åter här i Stockholm, så ställa sig transportkostnaderna i begge fallen lika, vare sig man tager varan från frilager i Stockholm eller Köpenhamn. Jag kan icke förstå, att denna ur protektionistisk synpunkt framställda invändning har någon den ringaste betydelse.

*Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)*

Derjemte yttrade samme talare, att han befarade, att det skulle uppstå detaljhandel vid frilagret. Ja, det kan han nog säga; ty man kan ju befara allting, om hvilket man saknar erfarenhet. Men i öfriga länder, der man har frilager, har man icke en dylik erfarenhet; och det är den erfarenheten, jag bygger på. Skulle för öfrigt hvad han befarar i framtiden inträffa, då har man i sin hand att förebygga missbruket. Men, säger den ärade talaren, effekten blir icke alltid densamma, som meningen är. Hvad sådana uttalanden hafva för betydelse kan jag icke förstå. På meningens allvar är det väl ingen, som tviflar. Och skulle man icke här i landet, opröfvad som frågan är, nu hitta på alla lämpliga utvägar för att äfven i framtiden göra sin mening gällande, så lærer man icke ett ögonblick kunna draga i tvifvel, att man sedan, om det visar sig, att man vill föra frågan på afvägar, då skall veta att återföra den på rätt spår.

Han klandrade äfven, att det i förslaget icke inrymts rätt att upplägga spanmål på frilager. Men hvarför har då det icke skett? Jo, för att i någon mån tillmötesgå deras önskan, som icke alls vilja hafva spanmålshandel här i landet, just de hans partivänner, som här om året icke ens vilja medgifva uppläggandet af spanmål på nederlag. Den nu omordade inskränkningen betyder för öfrigt icke så mycket i mina ögon, då man fortfarande har rättighet att upplägga spanmål på nederlag.

Slutligen sade friherre von Knorring, att han icke förstod, hvarför man yrkar bifall till den kongl. propositionen, när man i alla fall vill förbehålla sig rätt till framtida granskning af detaljerna. Det tror jag emellertid skall vara temligen uppenbart för de flesta af denna kammars ledamöter, att då det här icke gäller att fatta beslut i saken, utan blott att gifva uttryck åt en opinion, så bjuder försigtigheten, att man icke uttalar sig på sådant sätt, att man i framtiden har olägenhet deraf, för den händelse man då skulle finna, att ett och annat vore önskligt att ändra.

Friherre von Knorring: Den siste ärade talaren tyckte icke om de skäl, som jag anförde för min mening, att den svenska industrin kunde få röna en dålig inverkan af frilagret. Han kallade skälen uppkonstruerade. Det är ett lätt sätt att, när man icke vill och icke kan vederlägga skäl, kalla dem uppkonstruerade. Han sade

Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)

just, att han icke vill vederlägga mina skäl. Man har alltid rätt att påstå, att det blott är meningen att utkasta en allmän sats utan några bevis, då någon inskränker sig till ett generelt fördömande af motståndarens skäl och för öfrigt lemnar åt åhörarne att bedöma dem.

Han nämnde, att frihamnen i Köpenhamn kunde konkurrera med den svenska industrien på samma sätt, som man föreställer sig, att ett här inrättadt frilager skulle göra. Jag tror icke, att man kan säga, att det är hufvudsakligen sådana varor, som tillverkas i Sverige, som från den danska frihamnen i Köpenhamn komma hit till vårt land. Han har sjelf förut talat om kaffe, och jag har också gjort det, men det är en sådan vara, som icke produceras i Sverige, ej heller i Danmark. För öfrigt tviflar jag visserligen på, att frihamnen i Köpenhamn skulle komma att konkurrera med ett frilager här i Stockholm, det får jag erkänna; men med frilager i vestra och södra Sverige skulle den utan tvifvel kunna konkurrera med framgång.

Anläggandet af frihamn och frilager är ovilkorligen förenadt med större fördelar i sådana länder, som hafva s. k. uppländer ofvanför sig, till hvilka de hafva utsigt att få sälja. Danmark har hela Skandinaviska halfön till uppland, liksom Tyskland har Sverige och Ryssland. Men hvilket uppland hafva vi? Jo, Finland; och en talare nämnde detta. Men anlägges det frilager och frihamn i Finland, hvilket är troligt, då tviflar jag på, att ett frilager på svenska ostkusten skulle kunna sälja till Finland något nämnvärdt mera, än som säljes under nuvarande förhållanden.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman! Den föregående talaren beklagade, att icke herr Fredholm upptog alla hans invändningar till vederläggning. Herr Fredholm upptog dock några af dem; och jag skall försöka att åtminstone upptaga några af de invändningar, friherre von Knorring hade mot frilager i den form, Kongl. Maj:t föreslagit.

Friherre von Knorring sade i sitt första anförande, att köpmännen måste vänta sig några fördelar, då de önska inrättande af frilager. Det är alldeles gifvet, att de anse sig hafva fördelar deraf; och dessa skulle gifvetvis ligga deri, att de skulle kunna bättre konkurrera med utländske köpmän. Detta har blifvit framhållet så många gånger, att det bör vara klart.

Jag vill vidare understryka något, som herr Fredholm sade. Han talade om erfarenheten. Jag tror verkligen, att detta är den bästa läromästare, man kan erhålla.

Då erfarenheten visat, att andra länder hafva fördel af institutioner sådana som de ifrågavarande, torde man väl häraf kunna sluta, att äfven Sverige skulle få fördel af dem.

Herr friherre Knorring hade en mycket stor fruktan för att detaljhandeln skulle särskildt utveckla sig i frilagret till men för den detaljhandel, som förekommer utanför frilagret. Men äfven härvidlag får man komma i håg, hvad erfarenheten lär. Det finnes ingen-

ting, som hindrar en tysk eller en dansk eller en engelsk handelsresande att resa omkring med ett proflager. Med de lätta kommunikationer, som vi hafva, och de mångfaldiga sätt att gå till väga för att anordna en understucken detaljhandel, som finnas, är det icke något hinder för utländingen att idka detaljhandel.

Herr friherre Knorring frågade också, om man trodde, att man genom inrättandet af ett frilager på västkusten skulle kunna konkurrera med Köpenhamns frihamn. Jag tror icke, att inrättandet af ett frilager skulle vara tillfyllestgörande i detta afseende, men jag tror, att det skulle vara ett första steg i en riktning, som vår lagstiftning beträffande handeln bör slå in på.

Vidare ville samme talare med några siffror visa, att köpmännen icke hafva något att klaga öfver, utan att de hafva det bra. Nå väl, det må vara. Men ett faktum är, att grosshandeln i vårt land går mer och mer tillbaka, och att köpmännen förvandlas till agenter för de utländska handelshusen, och då är det ju klart, att dessa skola i sina fickor stoppa en god del af den vinst, som de svenske köpmännen, om lagstiftningen vore annorlunda, skulle kunna behålla för sig.

Han anförde vidare såsom bevis för, att det var synnerligen blomstrande förhållanden, att taxeringen för köpmännen på ett år vuxit med $3\frac{1}{2}$ millioner.

Men det är två omständigheter, som man härvidlag måste taga i betraktande. Den ena omständigheten är den, att vi för närvarande lefva i en uppåtgående tid, i det att förtjensten för ögonblicket är större, och att man icke får glömma, att det kan gå den andra vägen när som helst. Den andra omständigheten, som gör friherre von Knorrings uppgift helt och hållet problematisk, då det gäller att efter taxeringen bedöma, huruvida förtjensten är större eller mindre, är den, att taxeringen kan tillgå på helt olika sätt det ena året och det andra.

Jag ber att fortfarande få instämma i herr Fredholms yrkande.

Friherre von Knorring: Jag vill endast säga, att då den föregående talaren tror, att inrättandet af frilager skulle förekomma, att de större köpmännen i Sverige förvandlades till agenter för utländska större köpmän, så misstager han sig enligt min uppfattning. Ty enligt den kongl. propositionen angående frilager finnes visst icke något hinder för de utländske köpmännen att intaga varor och upplägga dem å svenskt frilager för att sedan sälja dem; de behöfva endast gå till väga på sådant sätt, att de skaffa sig en grosshandlare i Sverige såsom sin agent och låta honom skriva frilagret i sitt namn. Hvad den saken beträffar, kunna således agenturerna fortgå lika bra efter frilagrets införande som nu.

Den föregående talaren nämnde äfven, att man icke kan fästa afseende vid taxeringen. Ja, jag vet mycket väl, att så ofta är fallet,

Andra Kammarans Prot. 1900. N:o 47.

*Angående
förslag till
förordning
om frilager
m. m.
(Forts.)*

men jag har äfven den erfarenheten, att köpmännen i de större städerna äro taxerade för mindre, än de verkligen förtjena, derpå har man sett många exempel. För öfrigt vill jag tillägga, att den siffra, som jag anförde, gälde endast köpmännen i städerna och icke köpmännen i köpingar och på landsbygden, så att om man beräknar deras taxerade inkomster af handelsrörelse, som för år 1898 uppgick till cirka 13,000,000 kronor, blir summan ändå större. Detta visar, att handeln icke ger så dålig inkomst nu för tiden, som man påstått.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Jag vill endast gent emot den siste ärade talaren be att få påpeka, att jag icke sagt, att frilagersinstitutionens införande skulle hafva så kraftig verkan, att den skulle kunna lyckas att ensam motverka den tendensen, att grosshandeln undergräfvades här i landet, men jag har vågat framhålla, att det är en af de många åtgärder, som i detta syfte böra vidtagas.

Hvad vidare beträffar taxeringen, så är att märka, att det förhållandet, att köpmännen undertaxeras, förekommer naturligtvis det ena året lika väl som det andra, hvarför taxeringen härvidlag blir en dålig mätare.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen i ämnet framställda propositioner afslog kammaren utskottets hemställan och biföll Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

§ 11.

Vid föredragning derefter af bevillningsutskottets memorial n:o 35, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 33, i anledning af väckt motion och restitution af erlagd tull vid utförsel af risgryn, blef den i nämnda memorial föreslagna voteringsproposition af kammaren godkänd.

§ 12.

Härefter föredrogos hvar för sig och blefvo af kammaren bifallna:

lagutskottets utlåtande n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt domstol i vissa mål angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund;

komiterades för vården om Andra Kammarens ekonomiska angelägenheter utlåtande n:o 1, med anledning af väckt motion om medgifvande af kopiering af framlidne erkebiskopen Sundbergs i kammarens plenisal befintliga porträtt; och

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af §§ 17 och 10 riksdagsordningen.

§ 13.

Herr *H. Hedlund* aflemnade en motion i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om anordnande af fabriksinspektion under år 1901.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 180, blef på begäran bordlagd.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om reform af valrätten till Riksdagens Andra Kammare;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner dels angående ändring i grunderna för pensionering af löntagare vid flottans läkarestat, dels ock angående inqvarteringsbidrag åt flottans läkare;

n:o 77, i anledning af väckt motion om afgjutning i brons af vissa Riksdagen tillhöriga potträttreliefer och byster;

n:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Eskilstuna stad af mark från Eskilstuna kungsladugård i Södermanlands län;

n:o 79, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående efterskänkande af kronans rätt till åtskilliga danaarf;

n:o 80, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från hemmanet Belgstena n:o 1 under Ribbingelunds kungsgård i Kjula socken och Öster Rekarne härad af Södermanlands län till skolhustomt för Kjula församling;

n:o 81, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga kronolägenheter;

n:o 82, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva samt tre i ämnet väckta motioner;

n:o 83, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af ett kronan tilldömdt skadeersättningsbelopp för obehörig afverkning å den Rättviks och Boda socknemän upplättna så kallade brobyggnadsskog i Kopparbergs län; och

n:o 84, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande till landtförsvaret af mark, tillhörande förra kronofogdebostället Westerhus n:o 2 och förra regementspastorsbostället Westerhus n:o 3 i Jemtlands län;

sammansatta stats- och bankoutsutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om viss ändring i riksgäldskontorets reglemente;

bankoutskottets memorial:

n:o 19, angående inköp af tomter för riksbankens kontor i Visby och Karlskrona;

n:o 20, angående ändring af Jönköpings- och Mariestadskontorens distrikt; och

n:o 21, angående rätt för bankofullmäktige att i vissa fall utgifva ersättning för skada genom mottagande af visst slag af efterapade riksbankssedlar;

lagutskottets utlåtande n:o 47, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 13, 14 och 21 §§ strafflagen, dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om elektriska ledningar, dels ock en i anledning af nämnda propositioner väckt motion; samt

särskilda utskottets memorial n:o 3, angående aflöning åt dess tjänstemän.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,46 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.